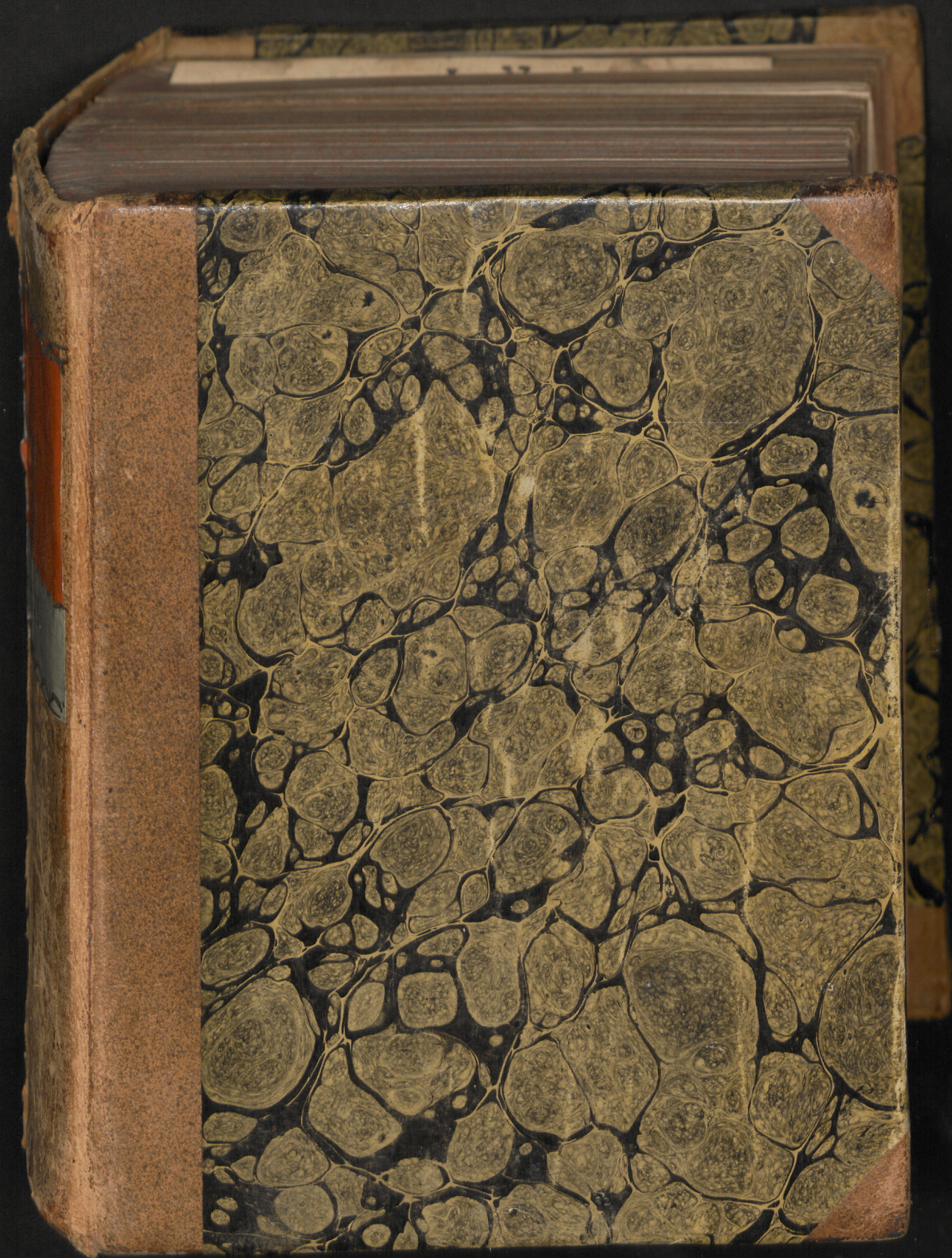

**Constantinus M. Superato Maxentio Romæ Triumphali Pompa Acceptatus Qvoad
Priores Paragraphos Deo Sospitante Supremo Et Consensu Amplissimæ
Facultatis Philosophicæ**

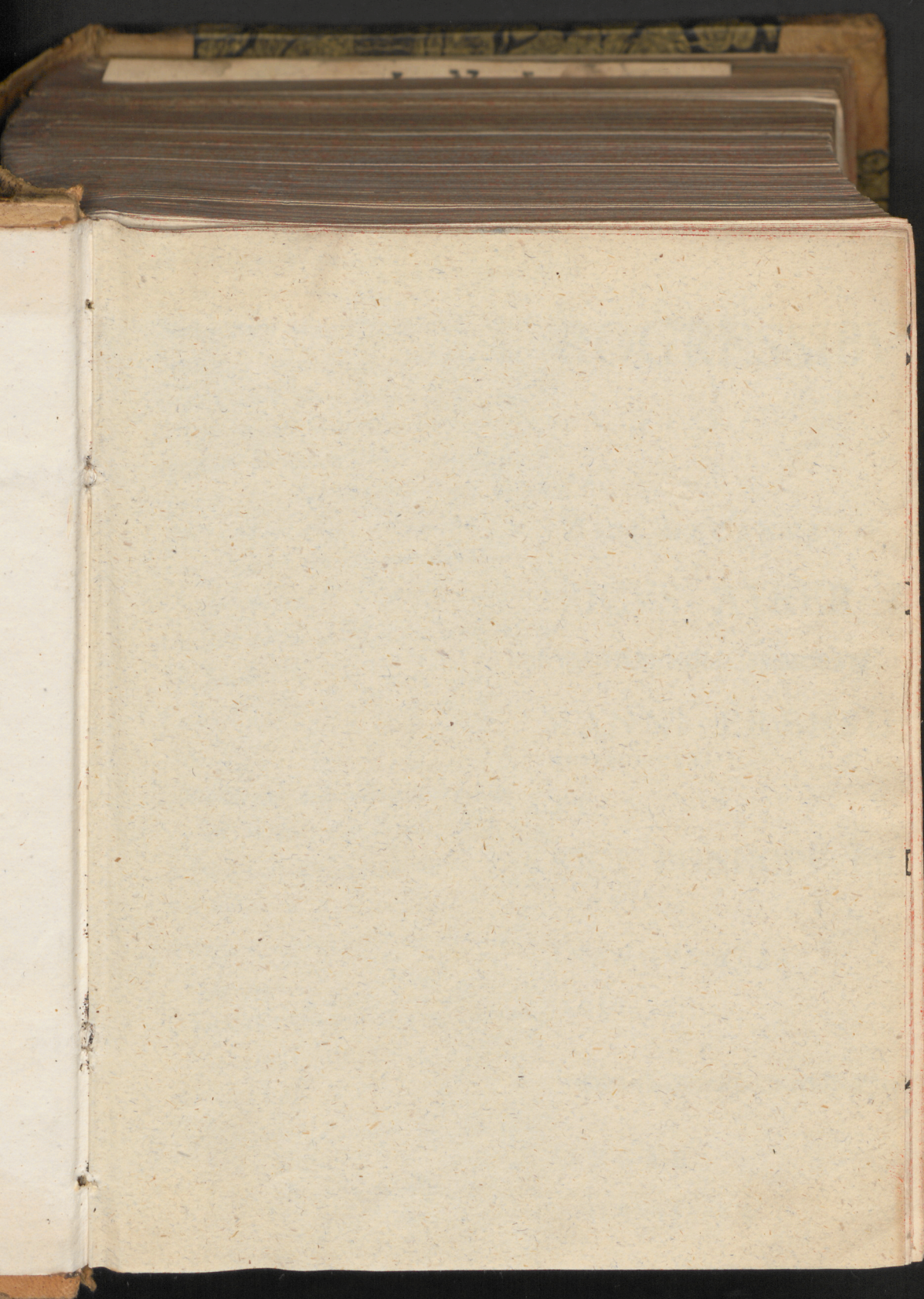
Rostochii: Typis Joh. Wepplingii, [1705]

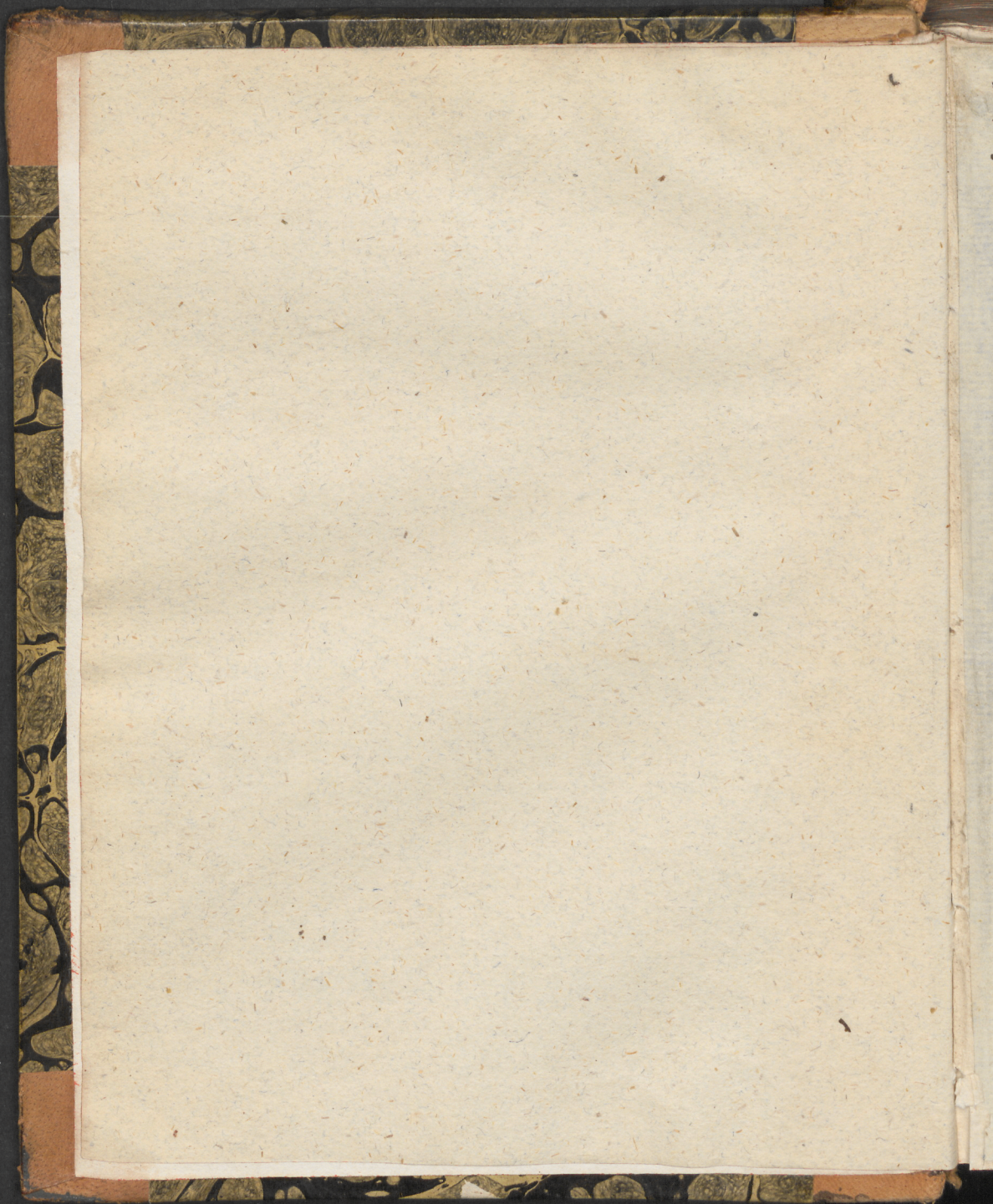
<https://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1860168809>

Druck Freier Zugang

N. K. — 1 (33.)

34 D. L. L.

27

QVOAD PRIORES PARAGRAPHOS
DEO SOSPITANTE SUPREMO

PRÉSIDENT.
M. JOHANNES JOACHIM.
WEIDNERO,

AD D. VII. FEBR. ANNO 1705
IN AUDITORIO MAJORI

GEORGIO TISCHERO, Hamb.
J. U. C.

Kostochin, Typis Joh. Wepplingii, SER. PRINC. & Univ. Typogr.

Illustris Patriæ Hamburgensis Magistratui
Splendidissimo ac per quam Eminentî :

VIRIS

*Magnificis , Nobilissimis , Amplissimis , Consultissimis
& Prudentissimis,*

**DNN. CONSULIBUS
DNN. SYNDICIS,
DNN. SENATORIBUS
DNNq; SECRETARIIS,
Dnn. Patronis ac Promotoribus
suis Maximis**

*Dissertationem hanc Historicam offerre & studia ac
salutem suam submissimo affectu commendare voluit,*

GEORGIUS TISCHER
J. U. G.

CONSTANTI- NUS M.

SUPERATO MAXENTIO
ROMÆ TRIUMPHALI POMPA ACCEPTATVS
QVOAD POSTERIORES PARAGRAPHS
DEO, SOSPITANTE SUPREMO

ET
CONSENSU AMPLISSIMÆ FACUL-
TATIS PHILOSOPHICÆ

PRÆSIDE:

M. JOHANNES JOACHIM
WEIDNERO,

VERBI DIVINI MINISTRO
FAUTORE AC PRÆCEPTORE OMNI HONORIS ET
OBSERVANTIÆ CULTU PROSEQVENDO

AD D. 20. MART. ANNO 1705

IN AUDITORIO MAJORI

HORIS CONSVETIS

AMICÆ EXHIBEBITUR DISCUSSIONI

à

GEORGIO TISCHERO Hamb.
J. U. C.

ROSTOCHII,

Typis Joh. Wepplingii, SER. PRINC. & Acad. Tygogr'

CONSTANT

CONSPECTUS.

P Refamen fanaticam Arnol
di sententiam de bello inte
Christianos non licito applieat.

S. I. Diviso Imperio Licini
us cum Maximino praviis tur
bis conciliatur.

S. II. Sed Maxentius contra
Constantinum molitur bellum, &
hinc Africanum Alexandrum
punit, regionesq; crudeliter diri
pit.

S. III. Constantinus ergo
cum Licinio conjunctus ad pre
ces miserorum aggreditur Ty
rannum;

S. IV. Et Maxentius Maxi
mino conscripto semet atrociter
communit.

S. V. Constantinus Omina
experitur Gentilibus simul co
gnita,

S. VI. Et crucis Prodigium,
Gentilibus adeo infestum.

S. VII. Totam expeditio
nem aliqui succincte describunt.

S. VIII. Sed accuratius in
quirenti constat, quod Segusium
fuerit primo occupatum.

S. IX. Postea in Taurinis
Campis copia Maxentiana sunt

profligate.

S. X. Et has ad Brixiam
confidentes sugavit Victor, ut
Veronam confugerent.

S. XI. Urbem hanc fortissi
mam compectu ac subsidio ex
clusam, angustavit, & Ruricius
novo exercitu advenientem de
nuo fudit.

S. XII. Submisere semet
Heroi Aquilejenses atque di
tiones & Verona pertinacia sen
su vindictam.

S. XIII. Mutina itidem
residuisq; provinciis emensis in
conspectum Roma Constantinus
devenit.

S. XIV. Tyrannus contra
Romam habet & diabolicis au
guriis ac assenationibus con
fortatur.

S. XVI. Quinquennialia
parans prudentiorib; crudeliter
suppressis, plebis affectat studia,
& pontem construit fallacem.

S. XVI. Militibus repres
sis, denuo copias obviam militi
Romae exire decrevit.

S. XVII. His itidem impera
tis, cogitur, qui consilio Dia
bolo

)((

bolo

bolo & Sybillinis libris exea
Roma.

§. XIII. Et Copia Constan-
tini ad motus, desperatam forma-
ticiem.

§. XIX. Sed nihilominus
Didricibus Constantini cedere
armis cogitur.

§. XX. Fugatusq; pontem
falsarium adit.

§. XXI. Ac inde praeceptis flu-
tibus abripitur.

§. XXII. Comperta morte

Tyranni omnis Roma exultat &
recreatur.

§. XXIII. Constantinus Pro-
pior non Diis immolat, sed Chri-
stum proficitur.

§. XXIV. Ejusq; Crucem
super manum statua collocata
emmate illustrat.

§. XXV. Nec contradicunt
Romani, Idololatria graviter
adfecti, sed Arcum triumphae
em potius Victori formant.

PRÆFAMEN.

St notus Fanaticorum error, quod omne bellum
Christianis sit illicitum, hujus item pertinax fit
defensor Arnoldus, qui more solito antiquita-
tem ac Historiam perdens, circa Seculum III.
post Christum natum sequentia eruit. In der

K. und R. Historie Lib. III. Cap. V. §. 19. Nicht weniger hatten
(die rechten Christen insgemein) einen Abscheu vor den
blutigen Kriege und den gottlosen Soldaten Leben / dar-
unter sie nicht ohne Verletzung ihres Gewissens zu leben ge-
trauet / auch die Gedancken davon ungeschweuet eröffnen.
Tertullianus de Idololatria Cap. XIX. & de Cor. Mil. G. XI. Ori-
genes Libro VIII. ad Celsum p. 425. Ne verò quis exempla
urgeret militum Christianorum, adjecit ibidem: Daß
dahero / wo man etwa noch von Christlichen Soldaten vor
und nach diesen Zeiten liest / meistens auff die andere Dien-
ste

sie gehet / welche die Soldaten auffser den Schlachten und
 Würgen der Feinde thaten / von den andern weisens so viel
 Märtyrer Geschichte aus ; daß sie darüber gelitten / oder
 zum wenigsten abgedancket worden / oder auch selbst ihren
 Abschied gefodert gehabt. *Acta ap. Baronium A. CCXC: n.*
4. CCXCII. n. 2. Prudentius hym. 1. de Cor. Eusebius IIX. c. 1. 3.
4. & X. c. 8. Socrates, Rufinus, Martyrologium Rom. Paulinus,
Nolanus Ep. 28. Qvibus principiis ac fundamentis citra omne
dubium ex parte superstruit, qvando Cap. VII. §. 36. l. c. inter
fabulas Manichæis affectas memorat hoc: Ingleichen sol-
len sie auch das Kriegeres Wesen verdampt haben / weil es
mit Schaden vieler Seelen geschehe. Augustinus Libro XXII.
contra Faustum cap. 74. & de Mor. Ecclesia Libro I. Qui postmo-
dum inqviret circa Part. II. Lib. XVI. Cap. II. von denckwür-
digen Kriegen Cap. III. von dem Schmalkaldischen Kriege
cap. IV. von den übrigen Kriegen der Protestanten Lib. XVII.
Cap. I. von den Religions- Verfolgungen etc. Iste vel in
centenis scommatibus, falsitatibus, absurdis consequen-
tiis & verè diabolicis convitiis deprehendet κατ' ἐξοχήν no-
tissimum Arnoldum hoc est Veritatis sugillatorem omni-
umq; verè piorum infensissimum hostem, unde nec mira-
bitur qvisqvam, qvando Angelium Werdenhagen parti-
bustuis accire laboraverit. Part. III. Cap. IX. §. 13. tradens
sequentia: hiernächst hat er auch den Zustand des gemei-
nen Wesens / so wohl bey Obrigkeit als Unterthanen treu-
lich an Tag geleyet / und sehr heilsahme Vorschläge zur
Besserung beygetragen / und dieses desto weitläufftiger
und gründlicher / je näher es seiner Profession diffals gewe-
sen. Hievon sind alle seine Juristische und Politische
Bücher voll / darinnen er die Mängel der Regierung auch
bey denen Protestanten anmercket / wie sie fast ohne Zahl
wider alle Gründe der Christlichen Lehre zu streiten pflegen.
 Zum

Zum Exempel/ er hat in dem Buch *de Republica* p. 153. 346.
 888. 832 u. f. 870. &c. mit unwiderprechlichen Beweiß-
 thümern und Zeugnissen dargethan/ daß ein wahrer
 Christ unmöglich Kriegführen/ noch bedienen könne. Er
 erweist/ daß auch die so genannten Religions Kriege schlech-
 ter Dinge wider die Religion streiten/ und daß **GOETZ**
 und Christus keine fleischliche Waffen zu seiner *Defension*
 fodere/ sondern vielmehr den nöthigsten Streit/ wider sei-
 ne eigene Verderbniß/ wozu die geistliche Waffen der Rit-
 terschaft allein nötig wären. Die Vernunft könne hier
 mit allen *Sylogismus* nichts bestimmen/ **GOETZ** hingegen
 lehre uns nicht tod schlagen/ sondern lieben. Der Krieg
 sey auch nicht dem natürlichen Rechte gemäß/ weil er
 die Natur umkehre und verderbe/ vielweniger dem Ge-
 setze Christi *Matth. 11X. 22. IX. 9. Luc. XII. 22. Job. XV. 12.*
XIII. 34. wozu er die Aussprüche der ersten Christen setzt/
 wie solches nebenst den übrigen sehr heilsamen Erinnerun-
 gen an angezogenen Orten weitläufftig zu lesen. Sed
 hæc omnia non impedivere, qvo minus Bellicosum He-
 roem Constantinum M. velut Eversorem Tyranni & glo-
 riosè triumphantem Christiano stiterim orbi, sat confi-
 dens, qvod tota de bello legitimo sit stabilita thesis, qvor-
 sum ex hac nostra Academia nuperisqve Dissertationibus
 referes istam, qvam sub præsidio Excellentissimi Grü-
 nebergii publicavit vir Juvenis Dn. Josua Statius sub rubro;
 Bellum Christiano licitum. Cui adjecturus sum qvondam,
 B. cum D. qvæ ex antiquitate notanda, dum observata Patru
 deliciis politioribus qvoad hanc causam refertissima studio
 revolventi mihi, Dissertationis cujusdâ fundamina sint sup-
 peditata, qvæ Bellum ex Patribus IV. priorum Sec. licitum
 illustrabunt. Ex qvibus universis Constantineo disci-
 mini, qvod contra Maxentium sustinuit, justa fluent axio-
 mata DEUS noster interea adsit conatibus hisce. Amen!

Bierant, quemadmodum vindictæ
divinitus immiffæ poposcerat ju-
ftitia, & Hercules & Galerius
Maximianus, ut fic imperium, in
ter Principes divisū qvatuor, apud
orientales per Licinium & Maxi-
minū, Romæ ac in connexis per
Maxentium, in Germania verò,

Gallia Britanniaque per Constantinum dispensaretur. Sed
Orientis turba prima, citoque finita Licinium cum Ma-
xentio, post qvædam discrimina sedatos considerationi
statim subijcit: Sic enim Lactantius de Mortibus Persecu-
torum Cap. XXXVI. p. m. 722. scribit: *Quo nuncio (de
mortē Galerii) Maximinus audito, dispositis ab oriente
curfibus pervolavit ut provincias occuparet; ac Licinio mo-
rante omnia sibi usque ad fretum Chalcedonium vindicaret;
ingressusque Bythiniam, quo sibi ad præfens favorem conci-
liaret, cum magna omnium lætitia sustollit censum. Di-
scordia inter ambos Imperatores, ac pæne bellum. Diver-
sas ripas armati tenebant: sed conditionibus certis pax & ami-
citiæ componitur, & in ipso freto fœdus fit, ac dextra copu-
lantur.*

§. II. Maxentius autem majora moliebatur, Ro-
mæque ferociens, bellum adversus Constantinum de-
cernit, venditata causa, quod is ipse Patrem suum,
Maximianum Herculum & morte & infamia, invita af-
fecisset justitia. Zosimus id clarissime docet his verbis
Libr. II. Cap. XIV. *Secundum hæc Maxentius occasiones
gerendi adversus Constantinum belli quærebat, seque dolere
propter obitum patris simulans, cui mortis causam Constanti-*

A

nus

ius praeuisset: via, quā itur ad Rhetos, proficisci cogita-
 bat: velut hac ratione iam Gallia, quam Illyricanis regio-
 nibus proxima. Somniabat enim & Dalmatia & Illyris
 se potiturum, opera ducum militarium in iis locis & Licinii
 copiarum. Ne vero Africanis quondam tardaretur
 machinationibus, hinc prius Alexandrum, qui ibidem
 purpuram sumserat, invadere proposuit, eumque felici-
 ter sed & satis crudelissime superavit, sic enim Zosimus l. c.
 scribit: Hec cum haberet in animo Maxentius, res Africa-
 nas prius constituendas duxit. Itaque coactis hominum co-
 piis, eisque dato duce, Rufio Volusiano, praetorii praefecto, in
 Africam illas transmittit, ablegatis cum hoc & Zena, viro tam
 bellicarum rerum experientia quam mansuetudine celeberrimo.
 Quum primo congressu milites Alexandri quendam ad glo-
 bum militum deflexissent, fuga socium se praebebat Ale-
 xander: quo globo ab hostibus superato, etiam ipse compre-
 hensus & suffocatus est. Bello in hunc modum extincto, la-
 tus calumniatoribus apertus est campus, omnes, prope dixerim,
 quotquot in Africa vel genere, vel opibus praestabant, velut
 Alexandri partium sectatores, deferendi; nec ullis omnino
 parcebatur, dum alii necarentur, alii facultates su-
 as amitterent. Quin & Roma triumphatum est ob
 perpetrata Carthagine mala. Et Maxentii quidem re-
 rum, his ita gestis & omnibus per Italiam ac in ipsa urbe
 per summam crudelitatem libidinemque habitis, hic status
 erat.

§. III. Prospiciens ergo Princeps noster, quid
 eventurum? omni prudentia machinationibus
 Maxentii obviam iturus, Licinium partibus su-
 is adsciscit, inque foederis pignus sororem Constantiam
 ipsi desponsat, quod Zosimus sic persequitur post vi-
 ctoriam de Maxentio reportatam Lib. II. C. XVII. Con-
 stantinus

*stantinus. - ad Celtas & Gallos profectus est. Licinnio Mediolanum arcessito, sororem Constantiā in matrimonium tradidit: quā & antea se daturum ei promiserat, quum eum sibi socium contra Maxentium hostem adungere vellet. Conf. Eutropius Lib. X. Aurelius Victor in Constantino & Lactantius de M. P. C. XLV. Animabatur verò quā maximè per compertam immaniſſimi Tyrannici crudelitatem, quā & fama & propulsi confirmabant, in quem scopum Pomponius Lætus memorat ista: *Accersius per literas oculis parentibus nuntiis ab Senatu, Italiam cum parte, copiarum petiit. eadem credit Cuspinianus Hist. Cæsarum p. 91. Reliqui generatim expeditionem Constantini habent Vid. Zosimus, Eutropius aliiqve, quorum interpret poterit esse Eusebius de Vita Const. Libr. I. Cap. XXVI. ubi hæce tradidit: Posthæc universum terrarum orbem instar vasti cuiusdam corporis animo complexus, ipsamq. totius mundi caput & Imperii Romani dominatricem urbem, tyrannica dominatione oppressam conspiciens; primum quidem eam, vindicandi ac liberandi partes iis cessit, qui reliquas imperii Romani portiones obtinebant, utpote ætate potioribus. Sed cum nullus eorum opitulari posset, adeoque ipsi qui id tentare voluerant, ignominiosum exitum nacti essent, vitam sibi minimè vitalem esse professus, si urbem omnium dominam tanta ægritudine affectam dispiceret, ad extinguendam tyrannidem sese accinxit. Quæ ipsa Beatus Obrechtus nervosissimè in Fragmento suo de Constantino Magno p. 49 sic explicavit: Commodè eodem tempore ad Constantinum venerunt Roma exules, sævitiam Maxentii fugientes, qui eo furoris processerat, ut crudelitate & avaritia in miserrimam servitutem Romam redegerit. Hi ergo magnopere obtestabantur Constantinum, ut Remp. à Tyranno oppressam vindicaret in libertatem, dictantes**

A 2

pridem

pridem iustitiæ ipsius rerumq; gestarum famam, favorem
 publicum promeruisse, tantumqve illud rebus ipsius
 esse profuturum, quantum certissimo exitio Maxenti-
 um daturum sit odium, quo omnes eum prosequantur:
 Ne pertimesceret milites ejus civium cædibus sagina-
 tos, aut Imperatorem ipsum conscientia scelerum ve-
 cordem, rei qve militaris imperitum, eoqve nunquam
 aciem rectis oculis adspicere ausurum. Duces etiam ejus,
 quorum opera hætenus bella prosperè gesserit, melioris
 promptè auspicia secuturos. Apertum deniqve ei esse ad
 opus pulcerrimum, ad honorem & ad famam nominis
 æternâ iter. Hoc Constantin⁹ se strenue ingressurum polli-
 citus, ad pedes ipsius prostratos solatio & spe meliori ere-
 xit. Adjiciatur hic Panegyricus Nazarii Constantino
 dictus. Et Mycrælii Historia Pol. Lib. II. Sect. IV.
 p. 365.

§. IV. Sed nec Maxentius deses inventus, omni
 namqve sagacitate & astutia iniquam sectaturus causam,
 Maximini fœdus, cum offerretur, avidissimè subiit, tra-
 dit eadem Lactantius de M. P. C. XLIII. hoc modo:
Maximinus cum haberet emulationem adversus Licinium,
quia prælatus ei à Maximiano fuerat, luct nuper cum eo ami-
citiâ confirmasset; tamen ut audivit, Constantini sororem
Licinio esse desponsam; existimavit adfinitatem illam duorum
Imperatorum contra se copulari. Et ipse legatos ad urbem
misi occultè, societatem Maxenti⁹ atq; amicitiam postulans.
Scribit etiam familiariter. Recipiuntur Legati benignè; fit
amicitia; Utriusq; Imagines simul locantur. Maxentius
tanquam divinum auxilium libenter amplectitur: jam enim
bellum Constantino indixerat quasi necem patris sic vindica-
turus. Et Eusebius H. E. Libr. VIII. Cap. XIV. p. 311, B. C. In
Orientis partibus Tyrannus Maximinus invito clam fœdere
cum

cum Maxentio Romana urbis tyranno, utpote scelerum germanitate sibi iunctissimo, diu quidem latere studuit. Ad instans quoque bellum Tyrannus omni abundantia semet superfluè instruxerat Zosimus enim scribit Libr. II. c. XV. Cum Maxentio, longe majoribus copiis se instruente, Romanorum & Italorum octoginta millia se ad belli societatem conjunxerant. Itemque Thufci, quotquot univrsam oram maritimam incolabant. Præbebant & Carthagenenses exercitum quadraginta millium, & præter hos Siculi: adeo quidem, ut totus exercitus, centum & septuaginta peditum, & decem atque octo milibus equitum constaret. Et Eusebius Libr. IX. H. E. c. IX. p. 358. B. refert, quod Maxentius magicarum artium præstigijs magis quàm subditorum benevolentia confusus, nequidem extra urbis portas ausus fuerit progredi: cuncta verò in circuitu urbis Roma ac totius Italia loca, oppida, Regiones quas servitutis iugo oppressas tenebat, innumerabili armatorum multitudine & dispositis ad insidiandum exercitibus undèq; muniverit. Quæ eadem repetit lib. I. de vita Constantini M. C XXXVII.

§. V. Sub auspicijs autem instantis bellici discrimis omina quædam accidere memorabilia circa exercitum Constantini, in Gallicis adhuc degentem terminis, conspiciebantur enim exercitus in aëre, qui exclamasse feruntur: Constantinum petimus! Constantino imus auxilio! Nazarius ethnici hujus prodigii amplius est testis, quando Panegyrico citato fatur: In ore est omnium Galliarum, exercitus visus, qui se divinitus missos præ se ferebant. Et quamvis cælestia sub oculis hominum venire non soleant, quod crassam & caligantem aciem simplex & inconcreta substantia natura tenuis eludat: illi tamen auxiliares cui aspici audirig; patientes, ubi meritum tuum testificati sunt, mortalis visus contagium resugerunt. Sed quamam illa fuisse dicitur

A 3

Species

*Species? qui vigor corporum? quæ amplitudo membrorum?
quæ elacritas voluntatum? Flagrabant verendum nescio quid:
umbone corusci & coelestium armorum lux terribilis ardebat.
Tales enim venerant, ut iui crederentur. Hec ipsorum sermo-
cinatio, hoc inter audientes ferebant, Constantinum petimus;
Constantino imus auxilio. Habent profecto & divina iactan-
tiam & coelestia quoque tangit ambitio, illi cælo lapsi, illi divi-
nitus missi gloriabantur, quod tibi militabant. — Romano
quodam in bello serunt duos cum equis juvenes extitisse, specta-
tos forma pariter ac viribus, quia in dimicando præter cæteros
insignes fuissent, jussu Imperatoris ad remunerandum requis-
itos, ubi nullus inveniebatur, fides habita est divinos fuisse, quod
laborem sedulo communicavissent, laboris pretium respuissent. Equi-
dem historia non in vitis assentior, neque enim in hoc veri interpola-
rix tenenda, quæ se non vanam antiquitatis nunciam pollicetur, sed
tamen illi, qui hoc annalium monumentis illigaverunt, verebantur, ne
apud posteros miraculi fides claudicaret. Estote o gravissimi auto-
res descriptorum religione securi: credamus facta, qui majora nunc
sensimus. Magnitudo principis nostri gestis veterum fidem conciliat,
sed miraculum detrahit. Pro auxilij copia negotiorum ratio metien-
da est: duo quondam juvenes, sed nunc exercitus visi, hoc certè uberius,
nec infirmius veritate. Sat argumento duplici fides nixa, sic Con-
stantinus juvari meruit, sic debuit Roma servari. Et mox
postea adjicit: Hæc rebus semper è Repub. gestis tanta vi tanto-
que successu, ut nunquam virtus tua intremuerit, pru-
dentia hæserit, felicitas caludicarit, satis, ut opinor, pro-
batum est, perpetuam in te benignæ majestatis opem flu-
ere, ut coelestes exercitus tui non tunc primo missi, sed
tum demum intellecti esse videantur.*

§. VI: *Ast si hæc gentilium prodigia acceperere
fidem, cur ergo istud, quod Patres primitivæ Ecclesiæ
autoritate sua muniverunt, incredibile judicabitur?
Assertum nobis manet miraculum visæ crucis, cui inscri-
bebatur*

bebatur : Et nūq̃ NIKĀ & cum Caveo Sec. Ariano p. 96
 decidimus : Constantino Ao. CCCXII. exercitum in Maxen-
 tium ducenti duae visiones caelitus factae sunt, crucis una ē
 caelo post meridiem rutilantis, altera ipsius Christi, crucem
 dextra tenentis, noctu dormienti apparentis, victoria mox
 reportanda, quodq̃ longe majus est, conversionis aeternae
 salutis per Christum crucifixum consequenda fidelis prae-
 nunciū ; nec prolixi erimus hac vice circa deprædicandum hocce
 miraculum, cum speciali Dissertatione in veritatem visæ
 crucis jam inquisiverimus, quæ omnino conferenda; suffi-
 cit tantum notasse, quod Constantinus caelitus sic confir-
 matus, admirabili fiducia expeditionem sit exorsus, lo-
 quitur de hisce Gallicus Panegyristes citra tamen penitio-
 rem rei considerationem sequentia. Transacto nūq̃ aduersi
 ominis (utar libertate erga te nostri amoris, quem tunc inter
 metus & Reipublica vota suspendimus) tene Imperator tan-
 tum animo potuisse praesumere, ut bellum tantis opibus, tanto
 consensu avaritia, tanta venie desperatione constatum quie-
 scentibus cunctantibusq̃ tunc imperij tui socijs primus inva-
 deres ? Quisnam te Deus, quæ tam praesens homini data
 est majestas, ut omnibus ferè tuis comitibus & Ducibus non
 solum tacite mussantibus, sed omen aperte timentibus contra
 consilia hominum, contra auspiciū monita, ipse per temet
 liberanda urbis tempus venisse sentires ? Habes profecto ali-
 quid cum illa mente divina Constantine secretum, quæ dele-
 gata nostri Djs minoribus cura uni se tibi dignatur ostendere;
 aliquin fortissime Imperator sic quoq̃ cum diceris, recede
 rationem. Rhenum tu quidem toto limite dispositis exerci-
 tibus tutum reliqueras, sed hoc majores pro te suscepimus
 metus, quod nobis potius quam tibi consulebas. Nostramq̃
 pacem magis quam bellum quod aggrediebare firmaveras,
 ne tu Imperator nimio nostri amore nescisse ad securitatem

nobis verè providere, qui non omnia tecum arma movisti, cum
 in tua conservatione salus nostra sit, & quid opus erat ipsi Rheno
 instructis & militibus & classibus, quem jam pridem barbaris
 nationibus virtutis tue terror obstruxerat? An ostentare
 voluisti diligentiam tuam divisis copijs inter custodiam pacis
 & belli? aut etiam jaèlante & gloriose probare liberande
 urbi te sufficere cum paucis? Vix enim quarta parte exercitus
 contra centum millia armatorum hostium Alpes transgressus es,
 ut appareret penitus considerantibus id, quod nos fugit in amore
 trepidantes, non dubiam te, sed promissam divinius petere
 victoriam. Et postea in tam diversa causarum ratione divino
 consilio Imp. hoc est tuo, non militum multitudinem, sed pa-
 rtiū merita numerasti. Magnus Alexander, quum præter Mac-
 donas suos cunctæ Græciæ, universo Jlyrico innumerabilem
 delectum posset indicere, nunquam majores quadraginta milli-
 um copias duxit: Inhabile regenturatus, quicquid excederet,
 & turbam potius quam exercitum. Tu verò etiam minoribus
 copijs bellum multo majus aggressus es: tanto se. tua virtute
 propria potior, quanto ille numero instructor. Et ille quidem
 contra leves Medos, & imbecilles Syros, & Partorum arma
 volatica, & Asiaticos optantes mutare servitium, rem gessit prælii
 unius eventus: tibi vincendi erant milites, prohi ne fas: Paulo
 ante Romani armis omnibus more primæ classis armati, &
 pro facinorum conscientia nunquam nisi morte cessuri. Adjici
 poterit Eusebius libr. I. de Vita C. Cap. XXXVII. Zosi-
 mus libr. II. C. XVI. Pomponius Lætus. Cuspinianus & c.
 §. VII. Dignum est observatione, quod aliqui
 Autorum totam hanc expeditionem brevissimis ac suc-
 cinctè delineaverint, sic Lactantius de M. P. Cap. XLIV. ea
 demum refert, quæ ultimum concernunt prælium ad
 muros Romæ exantlatum, Eusebius autem Synopsin
 quandam gestorum habet Libr. I. de Vita Constant. C.
 XXXVII.

XXXVII. scribens: Divino fretus auxilio Imperator, primū,
secundam ac tertiam tyranni aggressus aciem, cunctis primo
statim impetu fuis ac fugatis in interiora Italia penetravit,
quibus cum coincidunt ea quæ Libr. IX. H. E. cap. IX.
legimus. Socrates Lib. I. H. E. cap. I. p. 7. A. & B. genera-
tim hæcce tradit: Deinceps verò majore fiducia an: mi rebus
agendis incubuit. Et cum hoste congressus, ad portas urbis Romæ
circa Mælvium pontem victoriam retulit. Eutropius Lib.
X. dicit: Quinto Constantinus Imperij sui anno bellum ad-
versum Maxentium civile commovit. Copias ejus multis
præliis fudit. Ipsum postremo Romæ adversus nobiles omni-
bus exitis sevientem apud pontem Mælvium vicit, Italiæq; est
potitus. Aurelius Victor scribit in Epitome: Maxentius dum
adversus Constantinū congre ditur, paulo superius à ponte Mælvio,
in Pontem navigis compositum ab latere ingredi festi-
nans, lapsu equi in profundum demersus est. Zosimus libr.
II. cap. XV. memorat sequentia: Constantinus ex Alpibus in
Italiam movet, ac oppida quidē, per inducias se dedentia, nullo
damno multat, ad arma vero tendentia in ditionem redigit.
& cap. XVI. ab initio statim. Constantinus autē, cum Exerci-
tu Romam usq; progressus, ante urbem Castra metatur in cam-
po, qui late patet, & equitationi est opportunus. Et his acce-
dunt recentiorum multi non spernendi alias, ita Gesselius
Historiæ sacræ p. 372. circumstantias vix tetigit, dicens: post
diversas in sua expeditione & itinere victorias, post debella-
tos prope Veronam Maxentii duces, pugnat Constantinus
prope Romam cum ipso Maxentio; qui in fugam actus cum
equitatu ad pontem Tyberis Mælvium contendit, cum vero pons
vim oneris ferre non posset, rumpitur &c. & Pezelius simpli-
citer hæc exscripsit: Cum annis tribus in Gallia imperasset,
in summa laude ubiq; erat. Accersitus postea per literas, occul-
tis nunciis ferentibus, Italiam cum parte copiarum petijt, cum

B

Maxen-

*Maxentio confixit, auspicio fulgida crucis victor fuit. Mat-
thiæ Theat. Histor. in vita Maxentii p. 656. exhibet
inter acta sagata tertio loco, quod cum Constantino M. mul-
tis præliis conflixerit & victus sit. eadem habent Bœclerus,
Micrælius aliiqve.*

§. VIII. Quemadmodum vero prudentis est rerum
nosse veras conditiones, ita nec ingratum judicabitur, si
quæ fide historiarum probata cognoscuntur, cum cir-
cumstantiis deducemus. Urbs ergo prima, quam ad-
ortus est, fuit Segusium, ad amnem Duriam situm, quod
milite præfidiario instructum scalis admotis expugna-
batur, cumq; ignis portis applicatus ædificia simul cor-
riperet, ad restingvendam flammam, milites suos adigit,
ipsiqve civitati clementiam haud vulgarem exhibuit.
Nazarius hæc ipsa prædicat apponens: *Primam igitur
Segusensium civitatem (quam primam iter dederat) victoria
facilis amplexa est, quæ resistendi pertinacia, ita in se Impera-
toris vim convertit, ut pietatem tamen non alienaverit. Nam
cum introitus vi, manu quaereretur, & portarum inflammatio
ignem late distulisset, cuius facilis per adjuncta contagio partu
pestifero valescebat, maxima benignissimi Imperatoris fuit
cura, non modo, ut incendium non adjutum senesceret, sed
oppressum emori posset, & longe operosior clementia quam
fortitudo perfecta est, cum plus in conservanda urbe, quam in
capienda fuerat laboris, oriretur. Itaq; digrediens sic cupi-
ditatem sui fecit, ut eam ad omne obsequium non victoria
metus componeret, sed admiratio lenitatis. Eadem excerpit
ac per omnia comprobatur Panegyricus alter Constantino
dictus per Gallum & B. Obrechtus in Fragmento p. 55.*

§. IX. Debuissent reliqui ex istis capere exem-
plum, sibi quod ex usu foret, verum Exercitus Maxen-
tii formidabilis nihil minus dedicerat, brutali ergo fe-
rocia

rocia in Taurinis Campis adventum victoris perdere
 machinabantur in maximum ipsorum detrimentum, sic
 enim citatus Panegyristes loquitur ulterius. *Optima
 ajunt esse remedia, quae ad usum corrigendi nostri ex aliena ca-
 lamitate nascuntur; verum animus pravitate velut morbo
 impeditus, delectum boni non habet.* Ecce jam ap. Taurinos
 venientem pugna gravior expectat, nec Segusiensium vastitas
 monet, ut sibi caveant, nec cogitant, quod cum Principe res
 futura sit, quod neque vis eius resistendi spem faciat, nec man-
 suetudo rationem. Campum late jacentem tantus miles
 oppleverat, ut non improbare fiduciam, qui instructos videret
*Qua enim illa fuisse dicitur species? quam atrox visu? quam
 formidolosa? Operimento ferri, equi atque homines pariter ob-
 septi. Clibanariis in exercitu nomen est, superne omnibus
 lectis, equorum pectoribus demissa lorica & erurum tenus pen-
 dens sine impedimento gressus à noxa vulneris vindicabat;
 Te tamen Imperator non terruit, nec quod tanto numero dupli-
 cabat armatura terrorem; nec quod vim armis numerus adde-
 bat. Certum est, pro negotii modo animosam esse virtutem, quod
 ex se rerum captum suum temperat, in parvis prope ad secu-
 ritatem remissa, in mediocribus modice intensior, ubi magna
 venerunt juxta magnitudinem exantlandi operis erigitur. Illa
 armorum ostentatio & operi ferro exercitus, qui imbelles
 oculos vulnerassent, invitantes exitaverunt, quod imbutus
 Imperatoris exemplo totis animis ejus miles ardescit, Cum in-
 venit hostem, quem vinci deceret. Cataphrattos equites,
 in quibus maximum steterat pugnae robur, ipse tibi i sumis.
 His disciplina pugnandi est cum aciem arctaverint ibi servant
 impressionis tenorem & immunes vulnere, quicquid oppo-
 situm sine hesitatione pertrumpant. Sed tu Imperator
 prudentissime, qui omnes bellandi vias nosse, opem ex ingenio
 reperisti, quod tutissimum est eludere, quod est difficillimum*

sustinere, deducta acie in revocabilem impetum hostes effundis, dein, quos ludificandos receperas, reductis agminibus includis, nihil proderat contra tendere, cum ex industria tua cederent: flexum ad insequendum ferreus rigor non dabit. Ita nostri proditos sibi clavis adoriuntur: quæ gravibus ferratisq; nodis hostem vulnere non patientem cedendo defatigabant, ac maxime capitibus afflicta, quos ictu perturbaverant, ruere cogebantur. Tunc ire præcipites, labi reclives, semi necesse vacillare, a moribundi sedilibus attineri, permixta eorum clade impliciti jacere, qui reperto sauciandi loco passim equitem effrangi dolore fundebant. At unum interfectis omnibus tuis integris, horrorem armorum ad miraculum victorie transfulerunt, quod qui invulnerabiles habebantur sine tuorum vulneribus interissent. Antoninus Imperator in toga præstans & non iners nec sutilis bello, cum adversum Paribos armis experiretur, visis Cataphrattis a deo totus in metum venit, ut ultro ad regem conciliatrices pacis literas daret: quas cum Rex immodicus animi respuisset, insolentia quidem Barbari debellata est, sed patet factum est in his, tantam inesse violentiam, ut ea vincendus armis fideret & superaturus timeret. addatur Panegyricus cit. ut & B. Obrechtus l.c. p. 56.

§. X. His sic ex voto superatis omnes transpadanæ Provinciæ civitates victori cesserunt ejusdemque regimini semet submiserunt, unde proficuum ubique iter & in specie congrua quies militibus suis Mediolani evenerat; ad Brixiam interim, quæ juxta Melam fluvium sita, & hodie Brescia dicitur, hostilis confederat equitatus, ut ergo hos etiam compesceret, cum exercitu suo migrabat, sed fama adventantis victoris pro acie erat, metu siquidem & consternatione percitis fuga salutis instar credita, eosdemque Verona, consimili fato obvia, penetrato ubi vis terrore receperat. Verona interim

interim ut munimentis abundavit militeq; præfidiario,
 ita per Ruriciū Ducem re militari ac audacia strenu-
 um, ad partes Maxentii confortabatur, cumq; Athesis
 fluvius non tantum urbem communiret, sed etiam aver-
 teret, ne commeatus urbi demeretur, hinc, cum abun-
 dantia victus fortitudinem militis acueret, difficilis
 visa est expugnatio. Nazarius hæc eadem l. c. ita deli-
 neavit. *Quid ego referam post tantam Etiam gravem pu-
 gnā, quod apud Brixiam magnus quidam Sacer equitatus
 esset, fuga quā visu astutior, Et primo impetu tuo pulsus,
 Veronam usq; contendit ad præsidia majora? Neq; id dede-
 cori fuit, quod excusati fugiunt, qui tibi cedunt; contingat
 quinimo timiditati misere res ostentanda fuga quæ habuerit
 dignitatem. Ipsa autem Verona freta manibus copiis quas
 in unum adventus tui formido conduxerat, cum multorum
 iam cladem accepisset, facta est parumper metu cunctatior
 non ratione fidelior, muris se ab impetu vindicat. Aderat
 quidem Ruricius experientissimus bell; Et tyrannicorum Ducum
 columen, per tota admodum moenia magna vis hominum Et
 apud Brixiam pleriq; iam fracti. Uli in corpore cum iam
 aliqua pars ægra esset, valetudo omnis contaminari solet: Sic
 illius multitudinis portio malo affecta totum exercitum timo-
 ris contagio dissiparat. vid. Parnegyricus cit. & Obrech-
 tus p. 57.*

§. XI. Sed visa demum est Veronæ expugnatio, diffi-
 cilis prudentissimus nam q; Princeps dividit copias, ut
 una pars procul ab urbe Athesin fluvium superaret, ur-
 bemq; à commeatu & subsidiis excluderet. Quod ipsum
 feliciter effectum arctiorē dedit annonam, & Ruriciū
 adegit, ut viam erumpendi adepturus, cum Constā-
 tino semet committeret, fortiter autem repressus inq;
 urbem rejectus, astutissimè sequenti usus est stratage-

Aliq; se tibi dedissent, quos obsidendo servaveras. Ignovisti omnibus &
 vitam, quam desperaverant, reddidisti, & quidem iussisti arma
 deponere ut multo tutius victoris pietate tegerentur. Ut tamen pertina-
 cia sua merita sentirent, corripere eos vinciriq; iussisti, non ad supplici-
 um, sed vitam, ne conscientia timore diffugerent, graviterq; delin-
 querent, conservariq; iterum non mererentur, si servati non fuissent. Sed
 unde tanto hominum numero tot vincula, quæ continere militares &
 paulo ante armatas manus possent? Stupere milites, qui proda-
 cendos susceperant & custodie curam abnuere, & prorsus nescire,
 quid facerent. Ipsi etiam qui tibi in consilio erant, ipse etiam præ-
 sectus herere, quam tu divino monitus instinctu, de gladiis eorum
 gemina manibus optari claustra iussisti, ut servarent deditos gladii
 sui, quos non defenderant repugnantes: O pulcherrimum & qui
 omnium oculis subjici debuisset triumphum virtutis & clementie tue!
 Cujus enim potentia fuit hostibus arma diripere, ejus humanitatis
 deditos ad impunitatem suis armis alligare, atq; etiam vincere, ut eos
 ferri illius, quod contra te gesserant, quotidie pœniteret: gladius ille,
 quem in te distrinxerat hostis infestus, ipse sui Domini manus tenuit,
 & paratus ad cadem, custos factus est ad salutem. Magnus Poeta,
 dum bellorum toto orbe surgentium discursum apparatusq; describit,
 & cura, (inquit) rigidum falces constantur in ensem, triste nimium
 tempus id quum instrumenta cultui pecudum præparata in cadem
 hominum verterentur: At nunc rigidi illi mortiferiq; mucrones
 in salutaria vincula curvantur, & exarmatum hominem non interiri-
 munt, sed coërcent, deditosq; hostes gladii sui collisi obtusiq; tutan-
 tur, qui nihil illis prodesse integri acutiq; potuerunt. Omnium ergo
 ramorum ministeria ad diversos effectus arbitrio tuo serviunt Impera-
 tor, tibi vincunt gladii, tibi servant, te pugnante feriunt, teigno-
 scente custodiunt. Ut Deus illi mandi creator & Dominus eodem
 fulmine suo nunc tristes, nunc letos nuncios mittit, ita eodem sub
 numine tuo tela inimicos aut supplices tuos pernicie aut conserva-
 tione discernunt. Eripuisti Imperator adversaria tua gladios, ne
 quis incumberet dolore: superasti & eosdem manibus suis innoxios
 reddidisti, ut clementie & vindictæ tue satis faceres, quorum san-
 guini peperceras, arma fregisti. Ut enim vita hominum diu parva
 semper servanda est, si liceat: ferrum inveniri facile usu mutabile.

Ideoz;

ideoq; erant reparabilia conflati: Quod recidivum non erat re-
servasti. Quid simile fabule ferunt, conversa esse romana cor-
pora in fontes, aut pecudes, aut aves! fada & degener talis con-
verso. gladius mutatus in manicas, hoc est quod securitas post ti-
morem quod umbraculum post calorem, splendorem mutatio per-
didit: sed aciem recudit. Studium & humanitas tua horiata
est Imperator buc arq; ut exultatio nostra verbis eluderet conf.
B. Obrechtius, p. 59. 54.

§. XIII. Sic ergo inclutus noster Heros nullibi
amplius tardatus, dum Mutina pluresq; adjacentes,
urbes, tale quid molientes, primo impetu superaban-
tur, aperto Marte ditiones residuas persequitur &
in conspectum Romæ cum exercitu suo devolutus, sa-
lutem civitatis impensissimè meditatur, quare etiam
quo hostem provocaret mœnibusq; exueret, castra
in planitie fuit metatus, & à propiori accessu abstinuit,
ut, si tyranno placeret, uterq; exercitus ibidem com-
mitti posset. Hæc ipsa sequenti schemate delineat
Nazarius: Recuperata Italia hic primus fuit liberanda
urbis gradus, & ad victoriam facilis accessus, quod illum semper ex-
cedenda urbis visceribus inhaerentem, ex aspectu latebris vis divi-
nitatis excussit. In quo quidem tanti momenti fuit ad perficiendam
rei facilitatem, ut non tam gloriantur si virtuti tua, præstantissime
Imperator, quod eum viceris, quam gratulandum felicitati, quod
ad pugnam potius evocaris. Et Panegyricus alter sic causam
expressit eandem: At enim tu id ipsum de ardore totius ex-
ercitus sentiens, non sine ulla hesitandi mora, qua brevissimum per
eos iter est, rapto agmine advolasti, celeritatem illam in redeundo
Scipionis & Caesaris, tunc maxime cupienti Romæ representans
Hæc est pducia Imperatoris invicti, & suorum mentibus freti non du-
bitare nec trahere bellum sed proximū quoddā pugna tempus putare
victoriam Non enim res erat tibi, utiq; maximo, cum Hannibale
victore, ut post res asperas locum tempusq; captares, sed urgere
te successus tuos & continuare victorias, sed quam primum subve-
niri urbi debebat. Sapiens enim Imperatoris est, fractis rebus

cunctando consulere, secundis non deesse fortuna. Itaq; unum
jam id timebatur, ne ille contritus his rebus graviter affli-
ctus, & in arctum redactus boni consuleret, & debitas Reipu-
blice pœnas obsidione differret. Quippè omni Africa,
quàm delere statuerat, exhausta, omnibus insulis exinanitis
infiniti temporis annonam congesserat. Addatur omnino
B. Obrechtus l. c. p. 61.

§ XIV. Quid vero interea crudelissimus mo-
litur Tyrannus? obrutus is ipse tot cladium nunciis,
obvius victori fieri detrectat, cumq; quondam Severus
Galeriusq; Romam pro obice fuerant experti, fortaliti-
orum itidem insuperabili munitioni annonæq; super-
fluæ confidere incipit abundantia; imprimis assentato-
rum vaniloquiis & magicarum Inspectionum sortile-
giis induratus. Rectè siquidem docet Panegyricus
citatus, quod Maxentius omni Africa exhausta, omnibus
Insulis exinanitis infiniti temporis annonam congesserit, &
in antecedaneis prolixus est memoratorum testis, di-
cens: Roma portentum istud insederat, nihil conari ausum,
ad tot nuncios suarum cladium, quippè ipsa se vilissimi ho-
minis obsidebat ignavia & degeneres animos timor argue-
bat, stultum & nequam animal nusquam extra parietes
egredi audebat. Ita enim aut prodigiis aut metus sui præ-
sagiis monebatur. Proh pudor! intra parietum custodias
Imp. non ille aspirare in campum, non exerceri armis, non
pulverem pati: astutus quidem, ne virorum officia tentan-
tem contemnerent, qui viderent deambulare, & tantum
in illo palatio marmoreis parietibus incedere. Nam in Sa-
lustianos hortos ire, peregrinatio & expeditio putabatur. Et
haec quidem delicia tanto illo tempore, quo orbem obsederat,
semet incluserat, turpissimam hanc ejus formidinem prote-
gebant. Non enim se imbellem, sed beatum, non inertem,
sed

sed securum videre volebat. Quoties milites in concionem vocabat, se solū cū illis Imperatorem, alios per milites, pro se militare jactabat: Fruimini, aiebat, dissipate, prodigite. Hæc erat miserorum brevis & caduca felicitas. Ac ne tum quidem, quum tot adversa suorum praelia comperisset, obviam ire conatus est ad resistendum, quum Padis limite aut Apennini jugis uiceretur. Sed literas calamitatum suarum indices supprimebat: Interdum etiam palam, ut usq; ad portas veniretur, optabat, non intelligens majestatem illam urbis qui pridē ad motus exercita sollicitaverat, iam flagitiis ipsius deformata & cadibus suis pulsam, ad tua auxilia transisse, nec ullis premiis posse corrumpi, quos tibi præter liberalitatem tuam & sacramenti fidem tot victoriarum gloria dicavissent. De reliquis conferatur, §. hujus Differt. IVtus. & B. Obrechtus qui præeunte Lactantio de mortibus perlecutorum pag. edit. novæ 729. & 730. Cap. XLIV. sic commentatur: *Adversus quæ (victorias sc. Constantini) fixum Maxentio, non omittere Romam, quoniam initio belli, infandis & magicis sacrificiis, de illius exitu querenti, sortes prædixerunt exitum, si id fecisset.*

§ XV. Sed si Thales interrogatus τί δύσκολον εἴη τι θεαμένῳ & τίς ἐστὶν; ἢ Φη: Τὸ γαυρόν Quid difficile sit visum senex, respondit: Tyrannum. vid. Laertius in vita ipsius & conferatur illustris J.F. Reinhardus in *Theatro prudentia Elegantioris* ex Justo Lipsii libr. Pol: p. m. 1348. quæ confirmat Jo Boterius *Hist. Franc. Libr. II. Fol. 89.* Scribens: *Ostentum est in terris senex Tyrannus.* Tunc nec Maxentius vindictam invertere potuit cœlestem; Parabat equidem in gratiam Romanæ plebis Quinquennalia, prudentiores ē contra ferro ac carcere truculenter compescens quemadmodum hæc ex antiquioribus nervosē sic connectit B. Obrechtus p. 62. *Apud Maxen-*

tium interim omnia ipsius ducis imprudentia & malus animus improspere aut incerta faciebat. Nam licet victor hostis jam obsidioni urbis imminere videretur; ille tamen stolidæ fiduciam simulans, festum quinquennialium suorum, per otium & ludos celebrare apparabat, imperita plebecula & inconstantis vulgi studia captans, cum interim per satelites & seditæ ministros, optimum & clarissimum quemq; civium, ob consternationem, rumores, metum, quæ propinqua pericula, ut fieri solet, excitabant, trucidaret & in vincula tanquam rerum novarum convictos coniceret. Turpissimo itidem stratagemate Victorem obruturus pontem supra Tiberim exstruxerat insidiosum, cuius machinam Zosimus libr. II. cap. XV. sic exhibuit. Tantis quum ambo copiis instructi essent, Maxentius pontem supra Tyberim amnem struxit, non connexum prorsus à ripa, quæ urbem spectat, ad alteram usq; ripam; sed duas in partes ita divisum, ut in medio flumine ea, quæ partem utramq; pontis explebant, inter se quadammodo concurrerent fibulis ferreis, quæ revellebantur, quoties pontem quis junctum nollet. Simul imperabat fabris, quum primum viderent exercitum Constantini junctura pontis insistere, fibulas revellerent, ac pontem solverent, ut quotquot huic insisterent, in fluvium delaberentur. Quibus acutum hoc Zosimus subjicit Epiphonema: *A: Maxentius quidem hac struebat.* Conf. alias Eusebius libr. I. de vita Constantini M. Cap. XXXIX.

§. XVI. Nec dum animus ipsi Maxentio fuit, qui moribus exutus cum Constantino decerneret, potius exercitus ipsius denuo mittebatur victori obviam, teste Lactantio de M. P. cap. XLIV. p. 730. 6. ubi scribit: *Procedit hostis obviam sine Imperatore, pontemq; transgreditur. Acies pari fronte concurrunt: Summa ut utrimq; pugnatur: neq; bis fuga nota, neq; illis.* Quo equidem hoc contigerit loco?

co ꝑ docere poterit Aurelius Victor major in *Maxentio*,
 rē omnē complexe delineans h m. *Sed Maxentius atroci-*
or indies tandem urbe in Saxa rubra millia ferme novem
agerrimè progressus. Liqvet ex istis, quod Constantinus
 ā propiori, accessu abstinerit, quò Tyrannum felicius
 provocaret. Saxa rubra enim oppidulum propinquum
 Romæ s. ponti Mulvio in Flaminia via *videatur Cellari-*
us Geogr. Antiq. Lib. II. Cap. IX. 732. quod audivimus ex
 Victore, novem millibus ab Roma locabantur, teste
 Hierosolym. Itinerario; reduxit hæc eadem ad, 7. Mil-
 linaria B. Obrechtus *Fragm. p. 53.* sed ordinarie millia
 sub respectu passuum milliare quoddam in ferebant, q.
 imprimis ac potissimum octo stadiis dimetiebantur.
 Conf denuo Cellarius l. c. Lib. I. Cap. XII. p. 57. seq.
 unde novem miliaribus Româ Saxa distare rubra præ-
 sumerem. An interim ibi contigerit gravius istud præ-
 lium, de quo Zosimus libr. II. Cap. XVI. plura exhibuit
 quod & B. Obrechtus fuerat creditum, Fragmenti l. c.
 de hoc equidem valdè dubito, cum gentilis iste scriptor
 expressè significet, q. pugna sic memorata contigerit,
 quum *Maxentius ex urbe copias produxisset, jamq. pon-*
tem, quem ipse junxerat transisset; Tunc autem tempo-
 ris Romam adhuc tenebat Tyrannus, quare indubius
 augurarer, hoc ipsum discrimen, quod Maxentianus
 subiit miles, ex Lactantio rectius cognosci.

§. XVII. Cum etenim victrices Constantini
 copię erumpentes Maxentianos ipso reprimerent
 impetu, fama ad Tyrannū voluptuariis deditum ludis,
 celerrimè devoluta, seditionem movit vix evitatam; sic
 namq. Lactantius scribit; l. c. *Fu in urbe seditio, & dux*
inreputatur, velut desertor salutaris pulica; cunctusq. repente
populus, Circenses enim natali suo cadebat, una voce subcla-

mat, Constantium vinci non posse. Coactus ergo, ne quicquam superstitionis deforet, accitis quibusdam ex ordine senatorio & haruspicum, inspect sq; Sibyllarum libris cum augurium fuerat, quod hostis Populi R. miserando perdendus sit fato, adversus Constantinum hæc vaticinata explicans, ultimam admoturus manum, copias adhuc residuas urbe eduxit, apud Lactantium namq; hæc leguntur. *Hac voce consternatus proripit se, ac, vocatis quibusdā Senatoribus, Libros sibyllenos inspicere jubet, quibus repertum est, illo die hostem Romanorum esse perituum. Quo responso in spem victoriae inductus procedit, in aciem venit.* & Zosimus lib. II. cap. XVI. eadem exhibuit, scribens: *Maxentius inclusus Dijs hostias immolat & exitus spes de belli eventu consulit, ipsis quoq; sibyllinis oraculis peruestigatis. Quumq; reperisset oraculum, quo significaretur, in suis esse, ut, qui ad detrimentum populi Romani spectantia designaret, miserabili morte periret: de semetipso id accipiebat, quasi qui Romam adortus, eamq; capere cogitantes, propulsaret. Eventus autem comprobavit id, quod verum erat.* Panegyristæ autem sæpius citati ap. primè concordant, Alter nempe dicit: *Divinamens & ipsius urbis æterna majestas nefario homini eripuerit consilium, ut ex inveterato illo torpore ac fadissimis latebris subito prorumperet, & consumpto per desidias senio ipsum diem natalis sui, ultima sua cadere signaret, ne septenarium numerum sacrum & religiosum inchoando violaret.* & Nazarius perorat: *Non casu, non fiducia factum putemus, ut ultro etiam exercitum educeret, adversum eum, cujus adventus stridorem ipsum perhorresceret, nisi animum jam metu debium infestior Damon & pereundi maturitas perpulissent.* addatur Eusebius De V. C. Lib. I. cap. XXI. X.

§. XIX. Funestum interea conspiciebatur ostentum

tum circa Tyrannum, quem desperatio ipsa expulerat
 Roma, noctuarum siquidem innumera multitudo circa
 exercitum conspecta muros urbis complevit. Vid. Zo-
 simus l. c. Maxentius vero magis inde stupidus, pontem
 Mulvium s. Milvium à Marco Scauro exstructum, &
 ultra primum lapidem (seu milliarem) ab urbe distan-
 tem, *conf. Bartholomaei Marliani Patruj Mediolanensis
 Rom. Antiq. Epist. lib. VII. cap. III.* transmittit & cum
 copiis suis conjunctus aciem instruit desperatam, ut
 milites à tergo Tyberim ponte privatam, à fronte vero
 hostem haberent, & sic aut pugnantes inorerentur,
 aut fugientes suffocarentur: copiosus est in describendis
 huius Panegyristes h. m. *At quomodo instruxit aciem tot
 annorum vernula purpuratus? ita prorsus, ne quis evadere,
 ne quis, ut sit, loco motus referre gradum & instaurare pra-
 lium possit, cum à fronte armis, à tergo Tyberi flumine pre-
 meretur: In quo ille non me hercule cogitavit necessitatem
 resistendi, sed propinquitatem refugiendi: nisi forte jam
 sentiens diem sibi venisse fatalem, ad solatium suae mortis
 voluit secum trahere quam plurimos, ut omnes essent exitus
 sui comites, qui scelerum participes extitissent. Quid enim
 aliud illum sperasse credendum est, qui iam ante biduum pa-
 latio emigraverat, & cum uxore ac filio in privatam domum
 sponde concesserat, ut res est, omnibus terribilibus agitatius,
 & nocturnis pulsus ulericibus, ut in iam olim expectatus bar-
 bator sacris illis adibus diu exhalatis expiatisq; succederet,
 & adeo ipse verum sibi dixerat & venturo tibi cesserat, quam-
 vis in praelium ingrederetur armatus, quum excedendo palatio
 iam se abdicasset imperio. Ipsi succenturiatur Nazarius
 dicens: Quod ita ratio disponendi exercitus docuit illum
 mente peracta implicatoq; consilio, quum cum pugna locum
 caperet, ut interclusa fuga moriendi necessitatem imponeret,
 quum*

quum spem victoria non haberet. Quid quod Imperatori nostro optandum largitus fuit, qui hoc uno maxime offensus dicitur, si certamen lubricum faciat spes prompta fugiendi? Relaxaverit acies, aut frons impulsu titubaverit, fiducia manuum ad pedes migrat. Non amat Impetrator bella nisi ferventem hostem in gradu suo praecisa fuga teneat, ut aut ferro concidat, aut miseratione servetur. Apud Tyberim igitur suos in struxit sic ripe locatos, ut ultimorum vestigia praesagio quodam eventura cladis unda fatalis allueret: ita vero multitudine suppeditante, ut ultra quam visus agi posset, extenta acies pertineret, non quo frons imbecilla tractu in valido duceretur, sed tanta subsidiorum atque ordinum confirmatione, ut acies non porrectior, quam robustior murum utrinque praeberet, quod eam nec consipatio contraxisset, nec longitudo tenuaret.

S. XIX. Ultimus nunc vindictae coelestis apparuerat terminus, atrocissimo namque praelio Tyrannus cum crudeli tot cohortium caterva perditus atque fugatus est. Verbis aliorum haecce describam, Zosimus ergo Libr. II. Cap. XVI. Cum exercitus inquit, utrimque cornibus adversis starent, equitatum Constantinus inmisit, is equitatum hostilem adortus, fudit. Pedibus quoque signo sublato, rite compositaeque in hostem illi tendebant. Acriter commisso praelio Romanique quidem ipsi, & Itali socii, segniores ad obeunda pericula se praebebant, quod acerba tyrannide se liberari optarent: Reliquorum vero militum innumerabilis quaedam multitudo cecidit, tum ab equitibus proculcata, tum a pedibus interempta. Enim vero quamdiu resistebat equitatus, aliqua Maxentio spes esse reliqua videbatur: sed equitibus jam succumbentibus, fuga cum reliquis arrepta per pontem fluminis ad urbem contendebat. Nazarius prolixioribus sic perorat: Pratermittam hoc loco, Constantine Maxime, disponendi militis tui miram incredibilemque rationem: hoc enim persequi vellem, quem tenuisset locum coelestis exercitus, dicam: quamquam non illos arbitror stetitisse, nisi tecum: difficultatem enim pugnae partem tibi deligis, & tanquam pro foro
tunc

*tuna gradu modus virtutum debeat, ita inter duos non vis
 principatu magis excellere quam labore. Cumulatissimum quidem
 principis munus est, si manu etiam cesset, non cessasse consilio: sed tu
 non segnior gerere quam jubere simul exercitus tuos monito re-
 gis, opere iuvas, incendiis exemplo. Quod hic etiam facis, prom-
 ptius quam in ceteris praeliis, quod in praesenti erat tam ampla
 pugna merces, quam pugnator illustris, & statim Roma Victo-
 ris. Cujus rei cum imaginem cepi, dicturus horresco. Invadis
 primus aciem, solus irrumpis, obrumbrant euntem telorum irri-
 ti jactus, sonat ictibus umbo, securus abhis, quos cum ira-
 balis hasta desicit, iusuleans ferus proterit: fulget nobilis galea &
 corusca luce gemmarum divinum verticem monstrat: auro clypeus,
 auro arma collucet. O quam vim possides virius, quae in hoc has
 bituplus terroris praeferas quam decoris! secuti hunc ardorem for-
 tissimi milites, & dignos se ductu ejus imperioque testati, sic viri-
 rim aboraverunt, quasi summa res singulorum manu teneretur.
 Non commemorabo hic cedas continuis fragibus ripas, non opple-
 tum aceruis corporum Tyberim, & inter congestas alte cadave-
 rum moles agro nixu ac vix cluantibus gurgitibus ex-
 euntem, quodque illum ipsum Tyrannum non mors virilis,
 sed fuga turpis prodidit. Panegyristes alter compendia
 nequit h. m. Ad primum igitur aspectum majestatis tuae,
 primumque impetum totius tui victoris exercitus, hostes
 terreti fugatique, & angustis Milvii pontis exclusi, exceptio
 latrocinij illis primis autoribus, qui desperata venia lo-
 eum, quem pugnae sumserant, texere corporibus, ceteri
 omnes in fluvium abiire praecipites, ut tandem aliquod ca-
 dis compendium sessis tuorum dextris eveniret:*

*§. XX. Sed struxerat antea Maxentius pon-
 tem falsarium super Tyberim, cujus partes in medi-
 is ita cohaerant undis, ut citra difficultatem solvi,
 fibulisque remotis praecipiti, qui transirent, jactura
 fluvio potuissent immergi; idque fieri jusserat, quo
 Constantini exercitum, cujus oppressionem tunc
 jamdum desperaverat, fuga fictitia circumventum,
 fluctibus & rapicissimis committeret undis, Zosi-*

D

mus

mus hac de re congeffit sequentia c. XV. L. 2. *Tantis cū
 ambo copiis instructi essent, Maxentius pontem supra Tybe-
 rim amnem struit, non connexum prorsus à ripa, quæ urbē
 spectat, ad alteram usque ripam; sed duas in partes ita di-
 visum, ut in medio flumine ea, quæ partem utramque pon-
 tis explebant, inter se quodammodo concurrerent fibulis
 ferreis, quæ revellebantur, quoties pontem quis junctum
 nollet. Simul imperabat fabris, cum primum viderent
 exercitum Constantini juncturis pontis insistere, fibulas re-
 vellerent, ac pontem solverent, ut quotquot huic insiste-
 rent, in fluvium delaberentur. Et Eusebius H. E. Libr.
 IX. cap. IX scribit: Quemadmodum Moyses a religio-
 se quondam gentis Hebræorum temporibus, DEUS currus
 & exercitum Pharaonis projecit in mare, lectissimos milites
 ternos ex curru pugnantes submersit in mari rubro, & flu-
 vibus operuit: sic planè Maxentius & quicumque circa
 illum erant milites ac stipatores, instar lapidis in altissimum
 gurgitem ceciderunt: tunc videlicet cum divina virtute
 Constantini partibus auxiliante in fugam versus, fluvium
 sibi objectum pertransiret; in quo, ponte ex scaphis con-
 tabulato, ipse machinam quandam ad suam ipsius perni-
 tiem construxerat. conf. Eusebius in Vita Constantini
 M Lib. I, Cap. XXXIX. Addatur Mörerus in Con-
 stantio ac Maxentio & Natalis Alexander Sec. IV.
 pag. 178.*

§. XXI. Cessit etenim fraus ista in perniciem
 Tyranni, cum namque acies sic esset instructa, ut
 Maxentiani à tergo Tyberim & à fronte victrices Con-
 stantini copias experirentur, desperatis quidem ausi-
 bus confusoque agmine rem aggressis fuga excessum
 tam prælii quam turpis præparavit vitæ, in qua
 Antesignanus pristinae Tyrannidis ubivis obtinuit
 pri-

primas dum rupto ponte mersus & Iscleratorum con-
 sortium cadaveribus suffocatus fuit. Lactantio equi-
 dem scribit de M. P. XLIV. *quod pons à tergo Tyranni sit*
scissus, quæ notula sequenti satis promptè Excell. teti-
git Cellarius: Aliter, scribens, Eusebio H. E. 9. c. 9. & Zosi-
mus 2. c. 16. sed præsumerem forsan, quod pons omni-
 bus pervius fuerit à tergo Tyranni rescissus, ne stan-
 te isto, cum fugerent illorsum Maxentiani, arma vi-
 ctoris, dum utrisque securus concederetur transitus,
 nimis cito imminerent, aut ne territi Romanen-
 ses spe felicioris allekti regressus, signa abjectissime
 defererent; vel etiam ominarer, quod Tyrannus pon-
 tem falsarium cum copiis suis transiens, quo diffi-
 cultas evadendi omnibus constaret, mandaverit, ut
 nunc fibulæ revellerentur, quod fieri tamen, clam fue-
 rit prohibitum. Quâ ratione desperationem magis
 quam tortitudinem commoturus, sic locavit, ut abs
 armis ac fluctuum insidiis foret cavendum. Eventus
 vero, quod vidimuserat funestissimus, cum enim ho-
 nesto noluerat subjici fato, fraudulenta abreptus est
 machina, id quod Lactantium non fugit, cujus ver-
 bal. c. sunt hæc: *Eo viso (quod nempe pons dictus*
fuerit rescissus & sic spes fugiendi amputata) pugna,
crudescit, & manus DEI supererat acies. Maxentianus
proterretur; ipse in fugam versus properat ad pontem,
qui interruptus erat, ac multitudine fugientium pressus in
Tyberim deturbatur. Magis autem prolixè Zosimus
 prælium persequitur istud, Lib. I. Cap. XVI. ita scri-
 bens. post ea, quæ §. XIX. adduxi: *Tignis autem,*
minimè sustinentibus eam vim oneris, adeoque ruptis, cum
cetera multitudine Maxentius etiam fluminis impetu abri-
piebatur. Addantur hic panegyricis sæpius citatis O-
 D 2 nuphrius

huphrius Panvinus Comment. in Libr. II. Fastorum
pag. 279. Boeclerus Sec. IV. p. m. 133. & Kortholtus
H. E. pag. 92.

§. XXII. Sic DEUS malitiæ vindex Principem nostrum totius Italiæ declaravit Dominum ac Imperatorem, qui etiam solenniſſimo Triumpho Romanam ingreſſus, ibidem maxima tandem ſubmiſſione communique gaudio acceptabatur, tradit iſtam Victoriæ Zoſimus l. c. C. XVII. h. m. *Victoria fama ad eos perlata, qui erant in urbe, nemo propter illa, quæ geſta fuerant, lætitiā quandam præ ſe ferre audebat, quod falſum eſſe nunciū plerique arbitrantur. Verū, ubi Maxentii caput ſumma baſta præfixum, in urbem relatum eſſet, metu depoſito, decordiam cum voluptate commutabant.* Hoc eventu rerum Conſtantine de paucis quibusdam Maxentio familiariffimis pænas exegit; prætorianis militibus è medio ſublatis & caſtellis dirutis, in quibus eſſe continebantur. Prolixiori ſtylo Nazarius rem proſequitur dicens: *Oſi nunc mihi facultas deeret ſermonis pro rerum dignitate figurandi, adhiberem omnes ſcōſculos, & abuterer exquiſito quodam lepore ac vetuſtate dicendi. Jam ſtrepius Martii, jam tubarum ſonores feſtis & reſultanti favore mutantur, dicendus in urbem ingreſſus eſt Imperatoris & in exprimendo Senatus P. Q. R. maximo gaudio, ingrata niſi & ipſa læſciuiæ Oratio. Nullus poſt urbem conditam dies Romano illuxit Imperio, cujus tam eſuſa tamque inſignis gratulatio aut fuerit, aut eſſe debuerit. Nulli tam læti triumphi, quos annalium vetuſtas conſecratos in literis habet. Non agebantur quidem ante currum victores duces, ſed incedebat tandem ſoluta Nobilitas: Non coniecti in carcerem barbari, ſed deducti è carcere Conſulares: Non captivi alienigenæ*

ne introitum illum honestaverunt, sed Romam liberam,
 miles hostico accepit, sed seipsam recuperavit, nec præ-
 da auctior facta est, sed esse præda desivit: Et quo nil
 adjici ad gloriæ magnitudinem potest, imperium recepit,
 quæ servitium sustinebat. Duci sane omnibus videban-
 tur subacta vitiorum agmina, quæ Urbem graviter obsede-
 rant: scelus domitum, victa perfidia, dissidens sibi auda-
 cia & importunitas catenata, furor victus & cruenta cru-
 delitas inani terrore frendebat, superbia atque arrogantia
 debellata, luxuries coercita, & libido constrieta nexu ser-
 reo tenebantur. Sequēbatur hunc comitatum suum Tyranni
 ipsius deterrimum caput, ac (si quæ referentibus fides
 est) suberat adhuc sevitia, & horrenda frontis mimas
 mors ipsa non viderat. Injiciebantur vulgo contumelio-
 sissime voces: nam & ludibriis oppressoris sui auspicari li-
 bertatem jubabat, & mira voluntate conceptus è vita ter-
 roris insultatione interritus obtinebatur. Quis trium-
 phus illustrior? quæ species pulchrior? quæ pompa felici-
 or? dicam itaque Imp. quo uno satis mihi videor divinam
 gloriam tuam significaturus, quod in illo turpitudinū notas
 extinxeras, tot in te laudum insule resulserunt. Fraudari
 indulgentissimus princeps ea gratia neminem voluit, quo
 minus omnis, quo odium ejus persuaserat, spectaculum ty-
 rannici funeris expiaretur ubique. Jam quidem lætitiæ
 gesta rei diffuderat fama velox, & ad celeritatem nuntii
 pennata victoria insequēbatur: tamen uberiori cum gaus-
 dio ipsius rei fructus, quod ad animum languidius accedunt
 quæ aurium via manant, quam quæ oculis hauriuntur.
 Itaque tanti per Italiam concursus hominum excitabantur,
 tanta ex oppidis effusio, ut facile antea est terroris testis
 significatio in præsentis exultatione luceret. Pari studio missum
 ejusdem Tyranni ad permulcendam Africam caput, ut

quam maximè unus affligerat, laceratus expleret. Et
 nondum satis tempestivo mari, affuerunt tamen navigan-
 tibus felices aura & fluctus secundi, beatissimamque victo-
 riam ipsa etiam elementa iuverunt &c. &c. Et si cui pla-
 cuerit alterum conferre Panegyristem, ibi superflue
 constabit, quis fuerit Constantini triumphalis accessus
 & Tyranni miserandus interitus, ut post tot reliquos
 Autores, quorum cumulus prostat, vix viderim, quæ
 solida fuerit causa Pezelio, qui Mellificii Hist. Parte
 II. p. m. 256. scriberet. *Maxentius victus ad pontem
 Milvium magna strage, in Tyberim una cum equo insiluit,
 submersusque est & nusquam inventus.* Potius namque
 constat, quod caput Tyranni in Africâ ostentandi cau-
 sa fuerit transmissum. vid. Zosimus l. c. & in super-
 fluum Praxagoras ap. Photium in Bibliotheca p. m.
 39. item Excerpta de Constantino M. & Gesselius pag.
 372. grassatus interim fuit Tyrannus annos VI. vid.
 Panegyrim Constantino dictum & Chron. Alexandri-
 num quod annum ortus rectissimè posuit A. C. 305.

§. XXIII. Triumphali sic pompa ingressus,
 cum omnes fermè properarent ad aras, solus Impe-
 rator Idololatricis restitit ritibus, publicèq; confessus
 est, quod Christo omnem adscriberet victoriam,
 Christianorum ergo Sacerdotibus, quotquot persecu-
 tio dirissima reliquerat, convocatis maxima iisdem
 dedit munera, ut inter pauperes miserosque divide-
 retur, monuitque ut consertis cordibus Clementissi-
 mi Numinis celebrarent potentiam atque miseri-
 cordiam. Erithic testis Eunapius nominis Chri-
 stiani infestissimus hostis, qui libro de Vitis Philoso-
 phorum, quando Athesium memorat, ita scribit:

Κονσταντίνος ἡ βασιλεύσας, τὰ πτωγῶν ἱερῶν ἔπει-
 τήσεται κα-
 τὰ 5ρε

πνεύμων, καὶ τὰ τῶν Χριστιανῶν ἀνερείων οὐκ ἔμαθε. Regna-
 vit Constantinus sana Sacerdotum celebratissima everiens,
 & Christianorum domicilia extruens. Quem explicabit
 Eusebius Lib. 1. de Vita Constant. M. Cap. XXXIX.
 scribens: Hæc & alia horum Germana, cum Constantinus
 eotempore magnum DEI famulum Mosem imitatus, in
 laudem DEI universorum Principis & Victoriæ autoris fa-
 ctis ipsis cecinisset, Romam triumphans ingressus est. Om-
 nesque pariter, tam ex Senatu, quam ex equestri ordi-
 ne tanquam carceris custodia liberati, cum universo po-
 pulo Romano, iato vultu, faustisque acclamationibus, cum
 inexplebili gaudio & intimo animorum affectu, cum ex-
 cepere. Et cuncti tam viri quam mulieres cum liberis &
 infinita famulorum multitudine, illum liberatorem, ser-
 vatorem, ac bonorum auctorem, incredibili clamore, quem
 nemo cohibere poterat, appellabant. Verum ille pieta-
 te in DEUM, quasi insitam sibi atque innatam gerens, nec
 huiusmodi acclamationibus nec laude elatus est. Sed cum
 DEI auxilium sibi adfuisse probe intelligeret, illico victo-
 riæ auctori gratiarum actionem supplex rependit, & Ot-
 to Frisingensis scribit: Dum Constantinus desiderata
 victoria potitus, urbem ingressus fuisset, cum magno tri-
 pudio à civibus suscipitur. Cumque ei ad morem trium-
 phus pararetur, ipse non sibi sed Christo victoriam attribuen-
 dam predicavit, crucem etiam cuius virtute hostis devin-
 ctus erat, in triumphali loco, poni fecit & adorari.

§. XXIV. Ut cunctis etiam constaret, qua-
 lem postmodum foret lectaturus cultum, non qui-
 dem adorationis, sed venerationis ergo trophæum
 erexit, crucem scilicet, ut signum ac limago hæc & se &
 cunctos ad crucifixum alliceret totiusque victoriæ au-
 torem declararet; Eusebius H. E. Lib. IX, p. 359. scri-
 bit.

bit: *Constantinus cum divinum sibi adfuisse consilium*
probe intelligeret, statim iussit, ut Dominica passionis tro-
phæum supra manum statuae sibi posita erigeretur. Cum-
que Romani in celeberrimo urbis loco statuam ei dedicas-
sent, quæ dextra manu salutare crucis signum gestabat.
Huiusmodi inscriptionem latino sermone in basi iussu ap-
poni: HOC SALUTARI SIGNO, QVOD VERÆ VIR-
TUTIS INSIGNE EST, VESTRAM URBEM TRAN-
NICÆ DOMINATIONIS JUGO LIBERATAM SER-
VAVI SENATU POPULO QVE ROMANO IN LIBER-
TATEM ASSERTO PRISTINUM DECUS NOBILITA-
TIS SPLENDOREM QVE RESTITUI. Versio equidem
 hæc videtur haud prendere scopum nec assequi fon-
 tem. Non siquidem trophæum Dominicæ passio-
 nis super manum statuae sibi posita iussu erigi, ac si eadem
 separata foret ab ista, quam statim posse a describi; Nec
 item Romani statuam ei dedicarunt, quæ dextera
 manu salutare crucis signum iam gestabat: Sed potius
 statua à Romanis erecta fuit ulterius adhuc per Con-
 stantinum adornata signo crucis super manum &
 inscriptione solenniori in basi seu fulcimento. Qvam-
 vis & Onuphrius Panvinus duplex facere voluerit,
 hoc trophæum in Commentario ad Librum II. Fa-
 storum pag. 278. Eusebium sic exponens: Tum DEO
 liberatori gratias agens, magna pictura, & titulis
 signum crucis media urbe trophæo erecto locavit in-
 scripsitque: SALUTARI. HOC. SIGNO. RO-
 MANUS. PRINCIPATUS. ET. UNIVERSUM.
 IMPERIUM. CUSTODITUR. *Consistit etiam*
sublimem in crucis forma hastam constructam manibus
imaginis sue eo loco, ubi a Tyranno hominum proscriptio-
nes & publicationes bonorum fieri solebant collocata, fi-

xii &c. &c. Inspectio tamen ipsius textus satis proba-
 bit Eusebium *Lib. I. de V. C. M. Cap. XL.* docere unam
 eandemque statuem à Romanis erectam per Con-
 stantinum demum fuisse ornatam; his namque pas-
 sibus Textus ex nostra versione fluere: *Scriptura ma-*
gna (vel si ex Panegyrico Eusebii placet: voce ma-
 gna vid. Annotationes Valesianæ ad hunc locum) &
columnis seu cippis memorativis cunctis hominibus hoc sa-
lutare signum denuntiavit; In medio urbis regia tropha-
um hoc contra hostes excitans, & explicatè non delibilibus
insculpens typis salutare hoc signum, Principatus Romano-
rum & in summa orbis munimentum. Statim namque
 (vel ergo) *sublimem hastam formâ crucis sub manum*
statue sue (vel quod aliis placet: super manum vid.
 Valesius in Annotationibus ad Eusebii H. E. Lib. IX.
 Cap. IX. pag. 186 b. A. ubi provocat ad Rufinum)
informa viri confecta ad istas, quæ in celebriori urbis loco
stabant, erexit, & istiusmodi inscriptionem verbis in-
sculpsit, lingua Romanorum conscripta (latina sc.) HOC SA-
 LUTARI SIGNO, VERO VIRTUTIS ARGU-
 MENTO URBEM VESTRAM TYRANNICO
 JUGO LIBERATAM SERVAVI, AMPLIUS
 ETIAM TAM SENATUM QVAM POPULUM
 ROMANUM ANTIQVÆ CELEBRITATI ATQ;
 MAGNIFICENTIÆ RESTITUI. Quorsum &
 collimare crediderim, quando B. Obrechtus in frag-
 mento suo pag. 67. 68. sequentia reliquit; Simul in me-
 dia urbe, ubi loco edito statua ipsi posita, venerabile illud
 signum, quo in praelio usus fuerat, tanquam Trophæum,
 immortale erexit, ut ad Christi crucem & à cruce ad cru-
 cifixum animos civium suorum invitaret, addito magnifi-
 cato. HOC. SALUTARI. SIGNO, VERO.
 E FOR.

FORTITUDINIS. INSIGNI. SE. CIVITATEM.
 A. TYRANNIDE. LIBERAVISSE. ET. SE-
 NATUM. POPULUMQVE. EX. SERVITUTE.
 VINDICATUM. PRISTINÆ. DIGNITATI. AC.
 SPLENDORI. RESTITUISSE. Addatur adhuc
 omnium instar Natalis Alexander Sec. IV. Cap. ul-
 tim. n. 2. pag. 178. & Baronius Annalium Libr. IV.
 pag. 410.

§. XXV. Elucet hic quoque divinæ provi-
 dentiae admirandum planè vestigium, etiamsi nam-
 que Idololatria Romanorum ad Status rationem di-
 rigeretur & auguria ipsorum seducendæ plebis causa
 astutissimè disponderentur, figmentis variantibus
 illustrata, ut more suo, hoc est πολυπικρίας Illustris
 Putendorff in der Einleitung zu der Historie C I §. 14.
 p. 33. von Rom hæc consignaverit: **Es** brauchten
 dieses Prophezeeyen aus dem Vogel-Flug die
 listigen Priester nur zu dem **Ende**/ damit Sie
 den unverständigen **Pöbel** frölich / heutzhaft/
 traurig / verzagt / vol oder ohne Hoffnung
 machten / nach dem es dem gegenwärtigen
 Zustande dienlich schiene. Inmassen auch der
 alte Cato, der selbst ein Augur war / sich nicht
 scheuete zu sagen: **Es** nehme ihm Wunder/
 daß ein Aruspex, wenn **Er** einen andern Aru-
 spicem sehe / sich des Lachens enthalten könnte/
 weil ihre vermeinte Disciplin so gar auff
 schlechten Grund gebauet war etc. Circa quæ
 extantiora deprehendes observata apud Excellentis-
 simum Dom. Ludwig in der **Erleüterung** über
 des Freyherrn von **Putendorff** **Einleitung**
 zur **Historie** p. 113. f. hoc omne tamen Idololatriæ te-
 nacitatem inter plebejos haud destruxit, sed potius ad-

adauxit & firmitati vindicavit, ut omnis extraneus
cultus planè expiraret, & rebus datis suspectus
quin intolerabilis crederetur. Merentur in hunc
scopum considerationem ea, quæ Dionysius Halicar-
nass. Lib. II. *Antiquit. Rom.* (ex editione Sylburgiana de
Anno 1586.) pag. 91. latino versa stylo sic exhibuit:
*Quod omnium maximè miratus sum, quambis innume-
re nationes in eam urbem convenerint, quibus necesse sit
patrios Deos domestico ritu colere; nulla tamen peregrina
sacra sunt recepta publice; quod multis jam urbibus acci-
dit: Sed etiamsi aliqua oraculorum jussu aliunde intro-
ducta sint sacra, suo tamen ritu peraguntur à civibus, ab-
dicatis omnibus fabularum portentis; sicut in matris Idææ
sacris fit, huic enim Imperatores quotannis Romano ritu
victimas cadunt & ludos faciunt: Sacerdotio vero ejus
funguntur Phrygii generis vir & mulier, eamque per ur-
bem circumferunt, circulatorio ritu stipem colligentes &
pectora plangentes, persequentibus eos cum Matrui car-
mine tibis & tympanorum pulsu: Sed è Romanis indige-
nis nemo cum Matriacis vicitim stipem colligit, nec ad
Phrygios tibia modos per urbem incedit varia indutus
stola, nec ex decreto Senatus Phrygia matris orgia celebrat.
Tanta est religio erga ritus externos, omnisque indecora
vesania reformidatur. Quid ergo dices, hi idololatri-
ci Romani Principem cultui ac superstitioni contra-
dicentem novumque DEUM crepantem recipiunt &
arcum erigunt triumphalem, qui ad hunc usque
diem inter antiquata Romanorum vestigia con-
spicius mansit: certè divinæ hæc transcripseris di-
rectioni & judiciosissimè B. Obrechtus p. 68. Antiqui-
tate stipatus dixit: In civitate equidem per tot secula Deo-
rum cultui superstuitioso dedita mirum erat, hunc falsorum
numi-*

numinum contemptum æquis animis accipit: sed memoria prioris sub Tyranno calamitatis, & reputatio presentium bonorum, tum ipsius Victoris felicitas & in moderanda victoria ingens animus, ubique presentissima ope divina adjutus, maximum Constantino ad parandam auctoritatem & venerationem momentum attulerunt, ut pauci receptorum rituum tenaces, religionis neglectum silentio aut levi murmure transmitterent, plures judicio incorrupto singulare pietatis exemplum admirarentur. In quam rem præclarum extat testimonium in arcu triumphali eodem tempore honori Constantini erecto & adhuc inter vestigia veteris opulentia Romæ superstitæ, cum hac Inscriptione:

IMP. CÆS. FL. CONSTANTINO. MAXIMO.

P. F. Augusto. S. P. Q. R.

Quod. Instinctu. Divinitatis.

Mentis. Magnitudine. Cum. Exercitu.

Suo. Tam. De. Tyranno. Quam. De. Omni.

Ejus. Factione. uno. Tempore. Justis.

Rempubicam. Ultus. Est. Armis.

Arcum. Triumphis. Insignem. Dicavit.

Subdit adhuc Onuphrius. pag. 279.

LIBERATORI. URBIS. FUNDATORI. QUIETIS.

Quod appellatus etiam fuit Pomponio Læto Hist.

Compendio. Conf. Eusebius de V. C. M. Lib. I. Cap.

XLI. citatus Pomponius Lætus. Onuphrius Panv.

pag. 279. & Baronius ad A. C. CCCXII. p. 311. 312. Ex

his omnibus ergo admirabilis DEI directio conspici-

enda, nec convitiis erit dignus Constantinus, qui

Superato Maxentio Romæ triumphali.

ter fuit acceptatus.

SOLI. DEO. GLORIA.

D Ein Felsenfester Fleiß kan nichts als gutes bringen/
Den du hier / wehrter Freund / beständig hast ge-
Drum ist dir Fama hold / sie will dein Lob besingen / (zeigt/
Die Ehren = Krone ist zu zieren dich geneigt.

Mit diesen wenigen Zeilen wolte dem Hn. Respondenti als seinem wehe-
resten Freunde und gewesenen Tischgenossen schuldigst gratu-
lieren.

HENRICUS ASC. Engelsten / Ph. & SS. Th. D.
hujusq. P. P.

Præ - Nobili ac Erudito

DN. GEORGIO TISCHERO

Auditori olim per biennium exoptatissimo,

S. D.

J. C. HILDEBRANDT, D.

Q Vi in addiscendâ justî scientiâ intra Juris Privati pe-
ristylia subsistunt, hi veras studii hujus Leges ac
ingentes amoenitates juxtâ cum ignarissimis sci-
unt, & ab illis, qvi ad solidiorem eruditionem
contendunt, odioso nunc Legistarum & Legulejorum no-
mine appellantur, â Limnæo planè inter miserabiles perso-
nas relati. Satiùs contrâ illi cum sibi tum publicæ Saluti
consultunt, qvi necessariæ isti ac oppidò qvæstuosæ Juris
Privati scientiæ alia studia, aut ei famulantia, aut æqve prin-
cipalia jnnungunt. Ex illis quoque est Historia, qvâ sine uti
omnis eruditio, cujuscunqve tandem, ut vulgò dicimus,
Facultatis sit, jejuna est & perfunctoria, ita ejus in Jure
necessitatem ac grandem usum jam olim professâ operâ Bal-
duinus, unus ex qvatuor Franciscis, eâdem ætate eandem
Juris scientiam multâ nominis adoreâ professis, Libro se-
cundo de institutione Historiæ universæ, & ejus cum Juris-
prudentiâ conjunctione ostendit, qvòd prægnantissimis aliis
momentis evinci posset, si hoc scriptionis hujus argumen-
tû ferret, ac in meridiano sole mutuâtitiî ullius luminis usus
superesset. Talem ad diffusam & solidam eruditionem
F
graslandi

graffandi mentem Tu quoque induisti, ac pertinaciter hucusque servasti Optime TISCHERE. In Celeberrimo REIP. PATRIÆ Athenæo solidis Jurisprudentiæ Universalis, quæ ad intimos Juris particularis recessus adiutum pandit, fundamentis animum imbuerè, prima Tibi cura fuit. His munitus præfidiis ad nostram Universitatem delatus es, quâ in mihi inter Auditores meos interiores in Prælectionibus Juris tam Civilis quam Canonici, cum primis super Illustris JCTi, SCHOEPPFERTI NOTRI, Synopsis Pandectarum industriam nullo unquam momento delassatam, & in perpetuis Examinibus haud vulgare judicium abundantissimè probasti, ut non nisi optima quæque de Te semper ominari, & ALMÆ PATRIÆ spondere quiverim. Nec dubito, quin deinceps conquiritis sollicitè his eruditionis opibus studium Juris Publici, quod exquisitissimis, amoenissimisq; doctrinis refertius est, quam malum Punicum acinis, additurus sis. Nunc & geminum scientiæ Historicæ specimen publicum edis. De quo & prolixissimo adfectu Tibi gratulor, & ut perpetuò in omnibus, quæ cum DEO aggressurus es, largissima, benedictionis Divinæ argumenta experiaris, impensissimè, ac sine omni, ut pernocti, fuco precor. Scrib. e Musæo d. XVII. Mart. A. R. S. MDCCV.

Sein Fleiß

MEin werther Freund bleibt bey uns hochgeliebt/
 Die Redlichkeit so Er hie außgeübt/
 Und ein gar frommes thuu/
 Laßt unsren Wunsch nicht ruhñ:
 Es müsse dann sein eifriges Bemühen/
 Bald Ehren Züge ziehen
 Und GOTTES Hand/
 Die alles wollgewandt/
 Besegne seinen Schweiß.

In diesem herzlichem Wunsche wolte dem Hn. Respondenti als sol-
 nem gewesenem sehr lieben Consißori und wehrtesten Grenn-
 de alle Wohlfarth gönnen

der PRÄSES

Als ich anjeho schreib/ fließt aus vergnügter Seelen.
Du zeigest deinen Fleiß/ un geh'st die Tugend-Bahn
Es scheint dein kluger Geist will nur was hohes wehlen/
Drum fängest du den Streit mit muntren Tritten an/
Was wunder! wen man dich mit holden Wunsch begleitet/
Da du aus heissen Trieb eilst zur Catheder hin?
Es ist schon wie mir daucht/ ein Lorber-Kranz bereitet/
Du schmücken deine Stirn/ zu gönnen den Gewin.
Mit kurzen sey glücklich/ und strebe nach Ehre/
Kein niedriges Schick-saal daß Herke beschwere.

also solte mit ergebenster Feder dem Hn. Respondenti als seinen ge-
ehrtesten Sönnner/ und ehemahligen geliebtesten Auditori, zu dem
abgelegten gelehrten *specimine* gratuliren.

M. HERM. CHRIST, Engelcken.

Aufrichtigkeit soll seyn da man schreibt von
Geschichten/
Ohn Zorn/ Haß/ Neidt/ und Gunst/ man soll nicht
selber Tichten.

Herr TISCHER zeigt hier was *Constantini*
Sieg/

Gerechtsahm ausgeübt und deß tapffre Krieg/
Er unterscheidet wohl/ daß wahre von den Fehlē/
Und weiß der Viehnen gleich daß beste zu erwählē/
Die einen süßen Saft aus Biff zu saugen weiß.
Ich gratulire Ihm zu allen seinen Fleiß.

Mit diesen wenigen wolke seinem Domestico und
lieben Freunde wohlmeinend Glückwünschen

PETER Stolte.

Sonnet.

Beglückt und Edle Stadt! da die erhabne Wälle/
Mit wohlbewehrtem Volck umher besetzt siehn;
Mit

Woselbst die Kaufmanschaft / des Reichthums starcke Obelle /
Ziel hundert Schiffe läst nach Ost und Westen gehn;
Wo Kirch und Regiment auf Wohlfahrts Gründe sehn:
Jedoch noch mehr beglückt! Wenn über Wechsel-Fälle/
Mit wohlbedachtem Raht diß Urtheil kan geschehn:
Daß selber für dem Riß sich Ihre Jugend stelle.
So kan die Stadt sich recht durch eigne Macht beschützen/
Das Rath und Gottes Hauß mit Atlas Schultern Stützen.
Du stünst / geehrter Freund / mit deinem Fleisse bey/
Dein *Constantinus* läst uns nichts gemeines hoffen:
Wohl! fabre ferner fort / so wird der Schluß getroffen/
Daß solche Jugend einst vor Hamburg nützlich sey.
Mit diesem wenigen Zeilen wolten dem Herrn *Respondent*, als Ihrem
wehrt geschäkten Hn. Lands-Mann zu seiner *Disputation* gra-
tuliren die

Eämptlich allhier Studirende Hambürger.

Behrter Hergens-Freundt ich kan jetzt auch
nicht schweigen/

Da dein gelehrter Mund sich klüglich hören läst
Ich muß ja meine Pflicht in diesen Zeilen zeigen/
Die unsrer Freundschaft-Band mir aus der
Feder preß.

Du hast den munteren Fleiß recht sonderlich bewiese
Drumb wirst du billig anch von allen wohl ge-
acht/

Un die Gelehrsamkeit wird freilich hoch gepriesen/
Wenn sie zu rechter Zeit von uns wird ange-
bracht.

Der Höchste gebe nur noch fernerhin Gedenken/
Er segne all dein Thun mit froher Himmels-Kraft
Damit

Damit dein Hamburg sich vergnügen könne freit/
Wenn künfftig diese Frucht giebt schönen Na-
rungs-Safft.

Dieses wenige schrieb dem Hn. Respondenten als sei-
nem lieben Freunde und Commilitoni zum An-
denken.

F. C. HUNEKE Carl. Utr. Jur. Cult.

DE Constantino Magno dicturus, Amice,
Doctorem intrepidus pulpita docta premis.
Ingenii prodix vires, mentemq; sagacem,
Claris quævis studiis usq; dedisti operam;
Quo pacto officio sis functus, quomodo libros
Presseris haud tepidus nocte dieque Tuos.
Gratulor ergo Tuo, perdulcis Amice, labori
Ut metam obtineat iuxtaque vota suat.

Paucis hinc sincerum erga Clarissimum Domi-
num Respondentem amorem suum decla-
rare Voluit ac debuit.

Ipsius

Deditissimus, hac vice Opponens,
BARTHOLD. MARCUS TWESTRENG.
Hamb. Jur. Utr. Cult.

Herr Zischer bittet mich/ich sol Ihn wie-
dersprechen.
Ich bin dazu bereit und gebe solches ein/
Solt

Solt' aber dieses auch das Band der Freundschaft brechen/

So wolt' ich nimmermehr sein Opponente seyn!
Doch nein; die Sache wird im Ausgang sich be-
finden

Daß unsre Freundschaft nicht deswegen
geht zurück

Ich weiß und gönne Ihn das er mag überwinden/
Und wünsche Ihn dazu von ganzem Herzen
Glück.

Dieses wenige schrib des Hn. Respondenten
beständiger Freund und iziger Opp.

J. S. Pilgrim / SS. Theol. Stud.

Ingenuis cupidam studiis intendere mentem,
Cordeque devotô reddere vota DEO:
Est virtus, quâ Musarum decorantur amantes,
Et via, quâ laudis dulce patescit iter,
Hâc cum constanter, Dilecte, incedis, Amice,
Quò tendas, hodie publica verba docent,
Hoc igitur latus conamen nobile laudo,
Optoque, ut tandem præmia digna feras.

Hæc meliori animo, quam versu, gratulabundus aâ-
jessit, s. t. Opponens.

J. STEYR. Lesnens. U. J. Cult.

28. Dez. 1962

